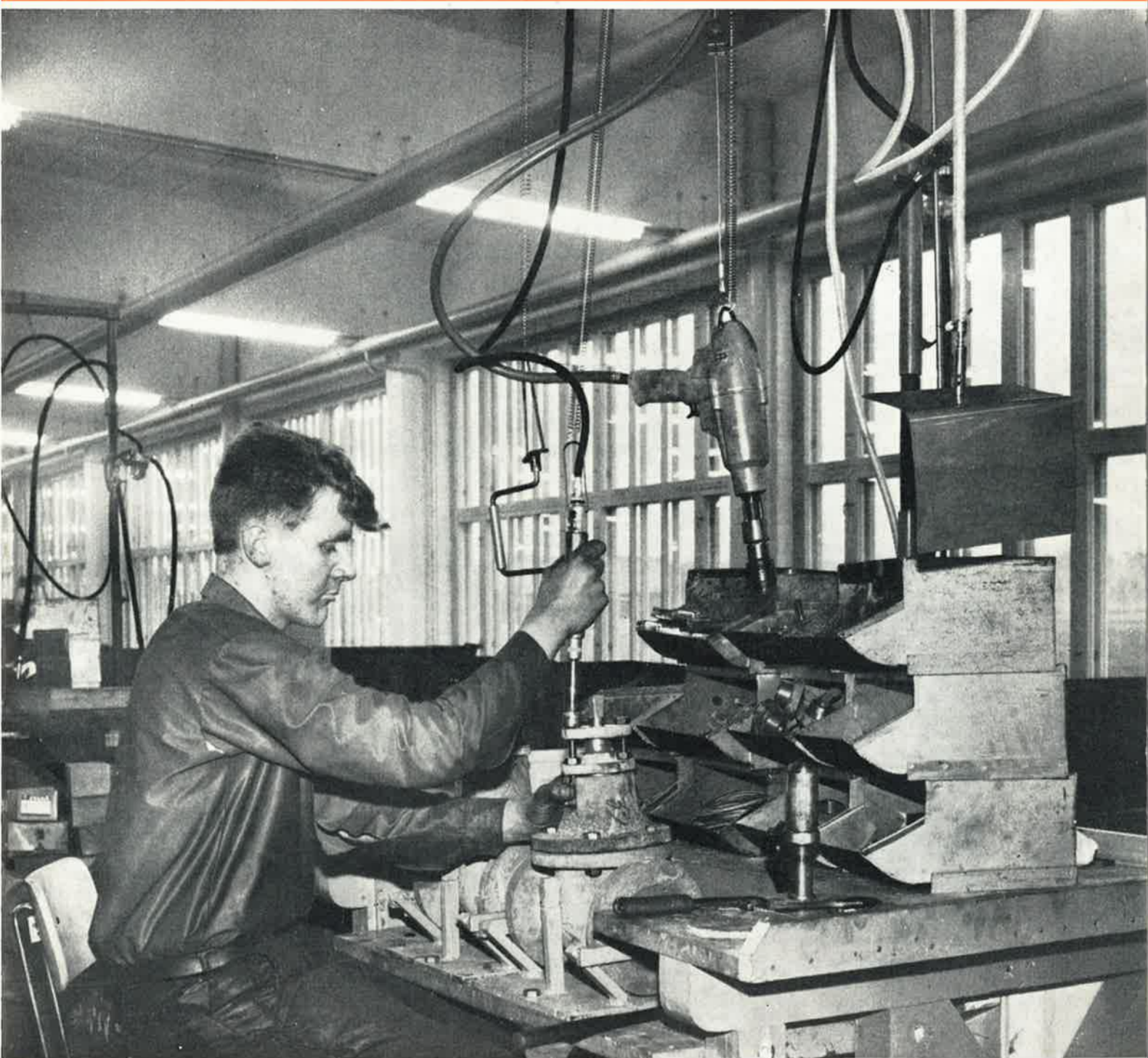

KYMI-YHTYMÄ

HENKILÖKUNNAN
JULKAISU

- 1 Vuorineuvos K. E. Ekholm'n joulu- ja uudenvuoden tervehdys
- 2 Piispa Olavi Kares: Joulun suru ja joulun ilo
- 3 Kiireen ahdistamana
- 4 Salon tehtaan uusi konepajahalli otettu käyttöön
- 6 Salon högforsilaisia
- 8 Virkeä Salon kaupunki — itäisen Varsinais-Suomen keskus
- 10 Miten saataisiin viriämään innostusta aloitetoimintaa kohtaan?
- 11 Uusi kloorikenno
- 12 Sosiaaliosastojen kutomot uusissa suojissa
- 13 Voikkaalaisten yhtiöläisillat
- 14 Työnjohtaja Paavo Saaristo: Valimokärpäsestä o tullu jättiläishärkänä
- 16 Högforsin Konepajakoulu saa uuden ajanmukaisen koulutalon
- 17 Juho Suominen: Huumorilla sijansa tosipaikankin tullen
- 18 Pitkäaikaisesti palvelleita
- 19 Merkkipäiviä
- 23 Manan majoille
- 24 Tehtaan lääkäri: Kroonisesta keuhkokatarrasta

Takakannen sisäsivu:

Toimituksen tuoilta

Kirjoitusten ja kuvien lainaaminen ilman lupaa kielletty

TOIMITUS: VASTAAVA TOIMITTAJA: VEIKKO TALVI - TOIMITUSSIHTEI: HELI KYLLÖNEN - KIRJAPAINO: KOUVOLAN KIRJA- JA KIVIP.

Jarmo Hietarinne kasaamassa luistiventtiilejä Salon tehtaan uudessa konepajahallissa

Högforsin Salon tehtaan uusi konepajahalli on valmistunut ja otettu käyttöön. Tähän halliin on siirretty valurautaisten luistiventtiilien valmistus ja mesinkiventtiilien kasaus.

Salon högforsilaisista asuu 35 prosenttia omissa asunnoissaan, mitä on pidettävä hyvänä saavutuksena. Suosituin on yhden perheen omakotitalo, mutta jonkin verran on hankittu myös asunto-osakkeita.

Salon korotettiin kaupunkisäätyyn v. 1960. Jo puolitoistasataa vuotta aikaisemmin ehdotettiin Salosta kaupunkia, mutta sellainen arvonylennys katsottiin silloin ennenaikaiseksi. V. 1887 Salosta tuli kaupunki. Kaupunkivuosiina Salon elinkeinoelämä on selvästi vilkastunut. Varsinkin teollisuuden laajeneminen on edistänyt kaupungin kasvua. Kuluvana vuonna Salon veroäyrin hinta on ollut ainoastaan 10 penniä, mikä on perin

alhainen kysymyksen ollessa kehittyvästä kaupungista.

Kuusankosken tehtaiden aloitetoiminnan viimeaikaisista saavutuksista esitellään lehdessämme kaksi hyvää aloitetta ja niiden tekijät Kaarlo Mauno sekä Sulo Laurila.

Sosiaaliosastojen kutomot ovat päässeet muuttamaan uusiin tiloihin, kylläkin vanhoihin rakennuksiin, mutta kutomoiden kannalta tarkoituksenmukaisiin huoneistoihin.

Högforsin Konepajakoulu saa lähiaikoina uuden koulutalon. Ensimmäisessä vaiheessa siihen sijoitetaan teorian opetus, mutta vastaisuudessa on tarkoitus keskittää myös työnopetus saman katon alle.

Työnjohtaja Paavo Saaristo kertoo ille hauska Karkkilan murteella muistelmia Högforsin valimosta puolen vuosisadan varrelta.

Hyvät yhtiöläiset

Päättymäisillään oleva vuosi on yhtiömme toiminnan kannalta ollut suuresti edellisen kaltainen. Riittämättömän kysynnän takia sanomalehtipaperin ja selluloosan valmistusta on ollut pakko edelleenkin rajoittaa ja näin ollen osa tehtaittemme tuotantokyvystä on jäänyt käyttämättä hyväksi. Valitettavasti tilanne ainakin tois-
taiseksi näyttää jatkuvan entisellään.

Voikkaan paperitehtaan ja selluloosatehtaitten vajaakäyntisyys samoin kuin kustannustason jatkuva nousu tulevat luonnollisesti vaikuttamaan yhtiömme tämän vuoden toiminnan kannattavuuteen. Varmaan myös yhtiömme työllisyysasioiden hoitaminen olisi tämän vuoden aikana kohdannut vaikeuksia, ellei meillä olisi meneillä uuden suuren tehtaan rakentaminen. Kuusanniemen rakennustyömaa ja koneiden asentaminen ovat tarjonneet työtä niin yhtiöläisille kuin ulkopuolisillekin. Toivokaamme hartaasti, että uuden tehtaan valmistuessa vientimarkkinat olisivat muuttuneet suotuisiksi ja että uuden tehtaan valmistamalla selluloosalla olisi riittävästi menekkiä.

Hyvät yhtiöläiset! Kiitän teitä kuluneen vuoden uurastuksestanne ja toivotan teille hyvää joulua ja menestyksellistä uutta vuotta. Lähetän myös sydämellisen joulu- ja uudenvuoden tervehdykseni eläkeläisillemme.

H. S. Lohvainen

Joulun suru ja joulun ilo

Joulu saatetaan tuntea hyvin eri tavalla. Kuusen kynttiläin liekit heijastuvat toisin lahjapakettiaan avaavan pienen lapsen kuin elämän kovaa koulua käyneen ja paljon kärsineen vanhuksen silmistä. Joulunakin ovat ilo ja suru lähellä toisiaan. Eiköhän liene niin, että yksinäinen tuntee itsensä jouluna vieläkin yksinäisemmäksi kuin tavallisesti, sairas tuntee vaivansa vieläkin raskaammaksi kuin arkiaikana, ja köyhä kärsii köyhyydestään jouluna vieläkin enemmän kuin muulloin. Sen tähden voidaan puhua myös joulun surusta eikä vain joulun ilosta.

Jo ensimmäisen joulun vaiheilla oli ristin ja kärsimyksen varjo. Vanha Simeon sanoi Marialle, Jeesus-lapsen äidille: "Myös sinun sielusi läpi on miekka käyvä." Ja Herodeksen lähettämät lasten murhaajat liikkuiivat Beetlehemien kaduilla. On merkittävää ajatella, että Joosefin ja Marian oli paettava Egyptiin asti suojellakseen joulun lapsen henkeä. Elämän repivät voimat olivat samaan aikaan liikkeellä, kun maan hiljaiset iloitsivat rauhan ruhtinaan ilmestymisestä.

Historiallinen totuus kuitenkin on, että kärsivälle ja ahdistuneelle ihmiskunnalle ilmoitettiin ensimmäisenä jouluyönä suuri ilo. Sitä ajatellessamme tunnemme tuskalla, että emme ole osanneet kartuttaa joulun ilon lahjaa. Herra tahtoisi, että me tuottaisimme edes vähäistä iloa toisillemme. Mutta me tiedämme, että kansat huokailevat tänäkin jouluna toisiaan vastaan. Vihan ja epäluulon rautaesiriput erottavat ihmisveljiä. Joulun rauhan kyyhkynen on meidän vireästi kehittyvässä maailmassamme kuin siipirikko lintu.

Ensimmäisen maailmansodan kuoleman kentiltä kerrotaan, että jossakin länsirintamalla sotilaat nousivat jouluyönä juoksuhaudoistaan ja huusivat kummaltakin puolen yli 'ei kenenkään maan' toisilleen: "Hyvää joulua". Siinä ajatuk-

sessä on jotain sydäntä koskevaa. Se paljastaa ihmiskunnan hädän ja tuskan, mutta myös rauhan kaipauksen. Silloin vihan kuilujen erottamat ihmiset olivat edes lyhyen hetken kuin veljet keskenään. Se oli joulun lapsen pieni voitto ihmiskunnan suunnattoman tappion keskellä.

Jos osaisimme edes vähimmässä tuottaa iloa toisillemme yli kaikkien erottavien rajojen. Minulla olisi sydämellinen halu sanoa tämän lehden kaikille lukijoille hiljaisena joulutervehdyksenä: "Itse rauhan Jumala kätkeköön teidän ajatuksenne ja sydämenne Kristuksessa Jeesuksessa tänä jouluna ja aina." Me kristitytkin olemme usein omahyväisiä ja tuomitsevia. Me olemme oikeassa ja muut väärässä. Joulun Herran lähellä taidamme joutua kaikki väärän paikalle. Silloin alamme ymmärtää lähimmäisiämme toisin.

Aikamme ihminen palelee. Raskainta on, jos huomaa, että itse levittää kylmää henkeä ympäristöönsä. Joulu kertoo rakkaudesta ja ilosta. Se on kallisarvoinen sanoma. Jospa me kaikenikäiset elämän koululaiset lähtisimme tänä jouluna yhdessä keskeltä tappioitamme, ahdistuksiamme ja murheitamme kuulemaan taivaallisen Isämme jouluviestiä: "Minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tuleva kaikelle kansalle: Teille on tänä päivänä syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus Herra."

Silloin ehkä ymmärtäisimme myös Beetlehemin joululaulun kaikkia kansoja ja kaikkia ihmisiä koskevan syvän sisällön: "Kunnia Jumalalle korkeuksissa, ja maassa rauha ihmisten kesken, joita kohtaan hänellä on hyvä tahto."

Olo Kares

Kiireen ahdistamana

Aikaamme on luonnehdittu kiireiseksi. Omien kokemustemme perusteella olemme taipuvaisia yhtymään tuohon käsitykseen. Jos meiltä kuitenkin vaadittaisiin kiireistämme yksityiskohtaista selvitystä, ei vastauksen antaminen olisi niinkään helppoa. Uskottavia syitä kyllä löytyisi: vastuunalainen työ, jonka tekemiseen normaali työpäivä ei riitä, lukuisat luottamustoimet ja kokoukset, omakotitalon rakentaminen hartiapankkiin turvautuen ja perheenemännän käyminen ansiotyössä. Tämänkaltaisissa tapauksissa saattaa kahdeksan tunnin työpäivä venyä lähes kaksinkertaiseksi. Useimmilla ei ole kuitenkaan tuollaista ylimääräistä kuormaa kannettavanaan. Päinvastoin työajan lyhenemisen ja lomien pitenemisen luulisi tarjoavan riittävästi vapaa-aikaa, jonka avulla kiireen voisi karkoittaa.

Miksi sitten tällaisissakin tapauksissa tuntuu siltä kuin hellittämätön kiire vaanisi kantapäillä? Syy lienee löydettävissä nykyisestä elämänmenosta; ulkoisten vaikutteiden runsaudesta ja huomion jakautumisesta monille tahoille. Elämme jatkuvan paineen alaisena. Koko maailman tapahtuminen on aivan kuin edessämme. Siitä kertovat sanomalehdet, radio ja televisio. Emme voi sulkea silmiämme emmekä korviamme. Emme voi myöskään pysyä viileinä tarkkailijoina, vaan joudumme tahtomattammekin muodostamaan oman käsityksemme ja kantamme. Ja tuskin kuluu viikkoakaan ilman suuria tapahtumia. Ei liene liioiteltua väittää, että nyt jos koskaan maailma on valinkauhassa.

Olemme jatkuvasti myös monien vähäpätöisempien asioiden rumputulessa. Kaikkialta kantautuu kuuluviimme mainosrumpujen päristys ja katkeamattomana kuvanauhana levitetään eteemme nykyajan ihanuuksia. Samantapaiset aseet on valinnut aatteellinen toiminta. Sen on pakko menetellä niin, sillä muutoin se ei saisi ääntään kuuluviin. Kun tähän äänekkääseen hälinään lisäämme vielä kulkuneuvojen mukanaan tuoman vauhdin, on se kuin piste i:n päällä. Aikaamme on kiireinen, meluava, ihmistä joka suunnalle tempova.

Voimme olla varmat, että vauhti ei tule hidastumaan, päinvastoin se yhä kiihtyy. Sieluparkamme ja kukkaromme joutuvat entistäkin kovemman hyökkäyksen kohteiksi. Tässä hurjassa menossa meidän tulee turvautua omaan itseemme. Meiltä vaaditaan tervettä harkintaa, arvostelukykä ja luonteen lujutta. Vain sillä tavoin kykenemme jotenkin säilyttämään itsenäisyytemme ja mielenrauhamme. Avuksemme tulee myös luontainen itsesäilytysvastomme. Vetäydymme tarkoituksellisesti oman itsemme pariin, annamme arvoa rauhalliselle kotielämälle, etsimme hyviä harrastuksia emmekä unohda luontoa.

Onkin selviä merkkejä olemassa tällaisten vastalääkkeiden käytöstä. Omista tehdasyhdyskunnistamme löydämme tämantapaisia piirteitä. Vuodesta toiseen jatkuva omakotitalojen rakentaminen on mitä myönteisin ilmiö. Samoin liikunnan harrastus ja retkeily luonnon parissa kiinnostavat kaiken ikäisiä. Kerhotoiminnasta monet ovat löytäneet itselleen mieluisan virkistäjän. Kotiseututyö on saamassa kannatusta osakseen ja kenties ei ole liian rohkeata väittää, että monia henkisiä arvojakin yhä kunnioitetaan. Joulun viettokaan ei ole hautautunut kokonaan aineellisuuden alle, vaan jouluevankeliumilla on yhä sanottavaa joulun muun runsauden keskellä.

Salon tehtaan uusi konepajahalli otettu käyttöön

Högforsin Salon tehtaan laajentamisesta olemme jo kertoneet lehtemme kahdessa edellisessä numerossa. Päätös uuden konepajahallin rakentamisesta tehtiin viime keväänä ja rakennustyöt aloitettiin melkein välittömästi. Syyskuun lopulla vietettiin harjannostajaisia ja marraskuun alussa rakennus oli valmis.

Tehdashedalleista käytetään toisinaan juhllallista sali-nimitystä. Salon tehtaan uutta konepajahallia tekisi mieli sanoa tehdassaliksi sekä kokonsa että näkönsä puolesta. 100 m pitkä ja 30 m leveä rakennus on yhtenäinen väliseinätön tila, jonka keskellä on tukipilaririvi. Tehdaskonttori ja verkolla eristetty tarvikevarasto on sijoitettu hallin viereen rakennettuun sivuosaan, joten nekin eivät riko yhtenäistä vaikutelmaa. Komeat ikkunarivit antavat valoa molemmilta pitkiltä sivuilta sekä päädystä. Kattopalkkien alareunaan asennetuista loisteputkista leviää halliin tasainen ja kirkas valo tehden suorastaan loisteliaan vaikutuksen. Tämä komeus ei tietenkään

Tehtaan
käyttöpäällikkö
Olavi Helin

Uusi tehdassali
on 100 m pitkä
ja 30 m leveä

ole rakennettu pelkästään ihailtavaksi, vaan pyrkimyksenä on ollut luoda tarkoituksenmukaiset ja viihtyisät työolosuhteet. Tässä onkin erinomaisesti onnistuttu.

Koneiden siirtäminen ykköshalista aloitettiin jo marraskuun alussa ja marraskuun puolivälissä halli oli jo osittaisessa käytössä. Loppuvuoden kuluessa saadaan siirto kokonaisuudessaan suoritetuksi ja silloin valurautaisten luistiventtiilien valmistus samoin kuin messinkiventtiilien kasaus on keskitetty tähän uuteen halliin.

Koneiden siirtäminen suoritetaan tarkan aikataulun mukaisesti ja siten, ettei tuotannolle koituisi siitä

sanottavampaa haittaa, kertoi tehtaan käyttöpäällikkö insinööri Olavi Helin.

Vaikka tilaa tuntuu nyt olevan runsaasti käytettävissä, on sen jaotelussa ja tuotantolinjojen sekä koneiden sijoittelussa pyritty tilansäästöön ja mahdollisimman tehokkaaseen rationalisointiin. Valurauta-venttiilien valmistus alkaa hallin toisesta päädystä. Sinne on varattu tila ulkovarastosta tuotaville kappaleille, jotka kylmänä vuodenaikana on ensin sulatettava lumesta ja jäästä. Valurauta-venttiilien valmistus etenee sitten kahta linjaa myöten pilaririvin kahta puolta. Venttiilien koko ratkaisee, kumpaa linjaa venttiili lähtee etenemään. Mitapuuna on venttiilin läpivirtauksen halkaisija 200 mm:n ollessa jako-rajana. Raskaat työstökoneet kuten Autoplan- ja Cincinnati-jyrsinkoneet ovat jo paikoillaan, samoin monet erikoissorvit. Erityistä huomiota herättää alkupään koneiden joukossa vuosi sitten hankittu saksalainen Otnima-merkkinen kone, joka muutamassa kymmenessä sekunnissa suorittaa valurautaisten luistiventtiilien runkojen tiivisterenkaiden uurrostuksen sekä silityksen.

Kaikkien koneiden yläpuolelle asennetaan nosturit, jotta kappaleiden siirtäminen voidaan suorittaa koneellisesti. Myös luistiventtiilien

kasauksessa on menty uuteen työmenetelmään. Vanhalla puolella tämä työ on tehty seisten, mutta uudella puolella on käytössä jo kaksi työpöytää, joiden ääressä venttiilien kasaaja istuu. Hänen tarvitsemansa pultit, mutterit ja muut kokoamisessa käytettävät kiinnitysosat on sijoitettu 'tartuntalaatikkoihin', jotka ovat aivan käden ulottuvilla. Vanhan menetelmän mukaan osien liittäminen toisiinsa on tapahtunut käsivoimin, mutta uudessa järjestel-

Luistiventtiilien
runkojen tiiviste-
renkaiden uurrostus
ja silytys
suoritetaan
tehokkaalla
Otnima-koneella

Rva Anja Lehtonen
kasaamassa
messinkiventtiilejä
paineilmalla
toimivien
'työkalujen' avulla

me edustajan käydessä joulukuun alkupäivinä tutustumassa uuteen halliin. Messinkiventtiilien kasaus etenee hallin keskustaa kohti päinvastaisesta suunnasta kuin valurautaisten luistiventtiilien valmistus. Tällainen ratkaisu tuntuu erittäin hyvin suunnitellulta. Varmaan uuden hallin ja rationalisointitoimenpiteiden ansiosta Salon tehtaan toiminta onkin astumassa pitkän harppauksen eteenpäin.

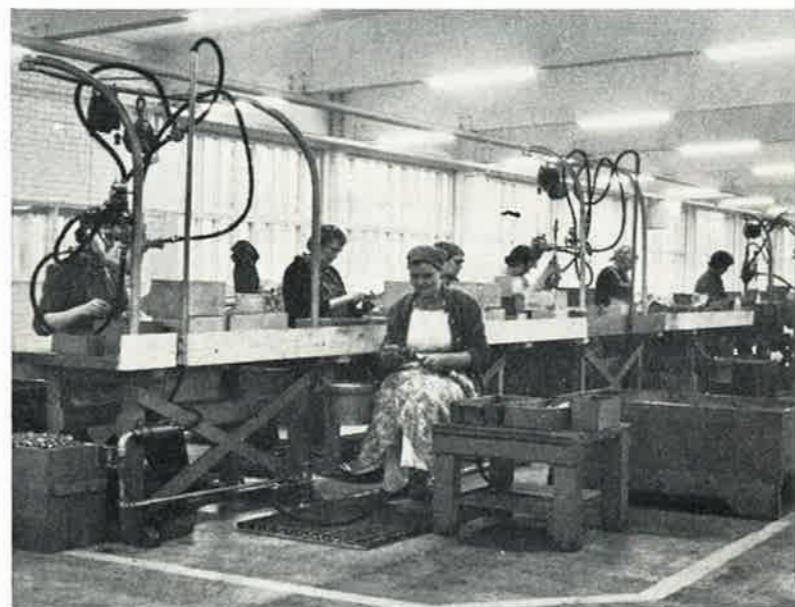
Vielä jokunen sana tehtaan tar-

vitsemasta käyttövoimasta. Tässä tehtaassa ei tulla yksinomaan toimeen sähköenergialla, vaan yhtä tärkeä voimanlähde on paineilma. Paineilmakeskus on sijoitettu uuden hallin toiseen pätyyn ja vanha kompressori on saanut rinnalleen toisen suuritehoisemman koneen. Keskuksesta paineilmaputkisto haarautuu kaikkialle tehtaaseen ja antaa käyttövoiman lukuisille koneille ja kasauksessa käytettäville ilma-kiinnittimille sekä -kuristimille.

mässä käytetään automaattisia ilmakiristäjiä samaan tapaan kuin messinkiventtiilien kasaamisessa. Siirrot työvaiheesta toiseen on suunniteltu mahdollisimman lyhyiksi.

Vanhaan ykköshalliin tullaan jättämään muutamia vanhoja koneita, joita tarvitaan tilaustyönä tehtävien erikoisventtiilien valmistuksessa. Sen sijaan pääosa ykköshallista luovutetaan puristamon käyttöön.

Messinkiventtiilien valmistusosastolta eli kakkoshallista siirretään venttiilien kasaus ja vesikoeponnistus uuteen halliin. Osa tästä työvaiheesta oli uudella puolella lehtem-

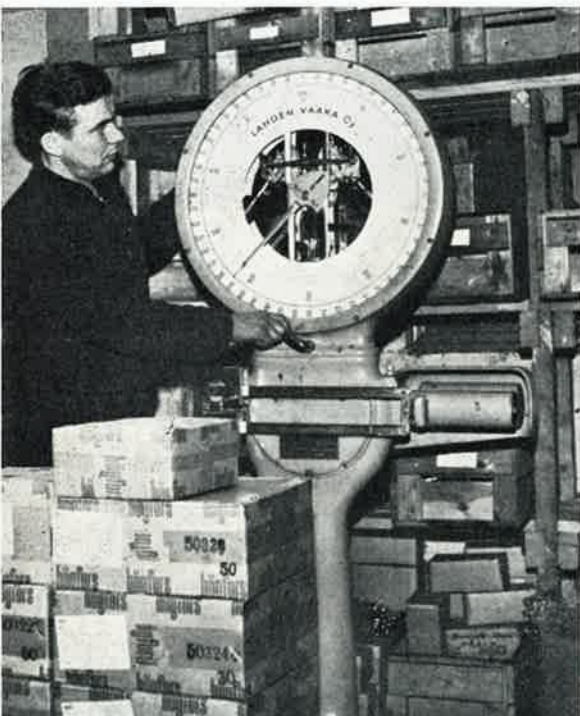

Messinkiventtiilien
kasausta uudessa
konepajahallissa

Salon högforsilaisia

Högforsin Salon tehtaan henkilökunnasta käytetään Salon kaupungissa ja lähipitäjissä nimitystä 'högforsilaiset'. Se ei ole suinkaan mikään haukkumanimi, päinvastoin asianomaiset itsekin sitä mielellään käyttävät. Salossa on useita muita teollisuuslaitoksia ja siten tällainen työpaikkaa esittelevä sana on varsin käyttökelpoinen.

Kenties tuohon högforsilaisuuteen

Messinkiventtiilien lähettäjän Mikko Laaksosen on tunnettava yli neljäsataa lajiketta

sisältyy hiven oikeutettua oman arvon tuntoakin. Högforsin Salon tehtaan toiminta on ollut menestyksellistä. Tehdasta on laajennettu useaan otteeseen. On rakennettu kolme konepajahallia ja uusi konttori. Konekanta on muuttunut yhä automaattisemmaksi ja tehokkaammaksi ja tehtaan tuotteilla on menekkiä ulkomaillakin. Myös tehtaan ulkonäkö antaa paljonpuhuvan kuvan voimakkaasta kasvusta. Alueen

toisella äärellä seistä nököttävät vanhat harmaat rakennukset ja toisella puolella on niiden vastakohdana uudenaikainen teollisuuslaitos, jonka lattiapinta-ala lähentelee hehtaaria.

Högforsilaiset viihtyvät hyvin tehtaassansa ainakin siitä päätellen, että henkilökunnan vaihtuvuus on melko vähäistä. Yleensä hän kaupunkiteollisuudessa hakeudutaan työpaikasta toiseen. Salon tehtaassa sen sijaan tulokas, niin pian kun hän on hankkinut tehtaassa itselleen ammatin, vakiintuu nopeasti högforsilaiseksi.

Samalla useat muuttuvat myös kaupunkilaisiksi. Läheskään kaikki tehtaan palvelukseen tulleet eivät näet ole paljasjalkaisia salolaisia, vaan ovat tulleet työnhakuun lähipitäjistä. Ensin käydään töissä kotikylästä käsin, mutta useissa tapauksissa kaupunki vetää pian tällaisen högforsilaisen lopullisesti puoleensa. Juuri näin on käynyt niiden perheiden kohdalla, jotka tässä esittelemme.

Mikko Laaksosen työskentelee messinkivaraston puolella lähettäjänä. Hän on kotoisin Salon naapuripitäjästä Perttelistä. Mieheksi vartuttuaan hän kävi Vakka-Suomen maamieskoulun ja aikoi maanviljelijäksi. Oman kunnollisen maa-laistalon hankkiminen oli hänen laskelmiensa mukaan kuitenkin siksi raskas taloudellinen yritys, että hänen oli luovuttava tästä haaveestaan. Maatöiden parista hän siirtyi suureen lihaliikkeeseen karjanostajaksi, toimi sitten myllärinä ja vaihtoi jälleen alaa tullen Högforsin Salon tehtaan varastoon, jossa hän on työskennellyt seitsemän vuotta.

Mikko Laaksosen nykyisellä työllä ei ole siten mitään yhteyttä maamiehen ammattiin. Hän vastaa messinkiventtiilien lähettämisestä osta-

jille. Ensi kuulemalta työ vaikuttaa yksinkertaiselta, mutta kun kerromme, että artikkelivalikoima käsittää yli neljäsataa lajiketta, muuttuu asia mutkallisemmaksi. Kaiken lisäksi saattaa artikkelien välillä olla aivan hiuksenhienoja eroja, joten tavaran tuntemus, hyvä järjestyksenpito ja tarkka muisti ovat välttämättömiä edellytyksiä, jos mieli hoitaa moitteettomasti tehtävänsä. Laaksosen on innostunut työhönsä ja hänestä onkin tullut messinkiventtiilien tarkka tuntija.

Vaikka Laaksosen on työpaiksaan yhtä kaukana maanviljelyksestä kuin itä on lännestä, niin kotonaan hänen maamiehen vaistonsa heräävät. Hän on äskettäin rakentanut omakotitalon kaupungin rajan läheisyyteen Halikon pitäjän puolelle. Siinä levittäytyy kaunis viljelysmaisema keskiaikaisine jyhkeine kivikirkkoineen ja koivukujineen hänen talonsa edessä, mutta toisaalta hän on kuitenkin aivan kaupungin tuntumassa. Isonpuoleinen tonttima on vahvaa savikkoa, jota Laaksosen pitää 'hyväluontoisena' maana, varsinkin kun hän on ajat-

Asentaja Onni Suominen ja hänen puolisonsa Raija Suominen (vas.) työskentelevät samassa vuorossa

tanut siihen hiekkaa, paljon karjanlanta ja levittänyt siihen 15 sakkia kalkkia. Ennen talon rakentamista hän istutti sen kokonaan sokerijuurikkaalle, josta sai hyvän sadon. Hyvin se on myös kasvanut perunaa ja kurkkua. Perusteellisen muokkauksen avulla rikkaruohot ovat saaneet tältä tonttimaalta väistyä.

Maan rinnalla on tietenkin itse talon rakentaminen ollut hänen ja hänen vaimonsa harrastuksen kohteena. Talo on melkein kokonaan valmistunut 'ehtoötyönä', kuten Laaksonen sanoo. Se on ulkonäöltään ja tilaratkaisultaan onnistunut ja kauniisti sisustettu. Lämpöä an-

taa kellarikerrokseen sijoitettu Karkki-kattila, minkä lisäksi talossa on vesijohto ja viemäri ja täysin nykyaikainen keittiö. Eipä ihme, ettei talon rouva — talontytär Perttelistä — vaihtaisi tätä kotiaan maalaistaloon.

Siinä taloa ihastellessa tuleekin puheeksi maaltapako. Laaksonen ei ole menettänyt uskoaan maanviljelijän jaloon ammattiin, mutta talon tulisi olla hyvä viljelys- sekä metsätila ja velaton. Talon pitäisi sijaita myös kohtalaisen hyvien yhteyksien varrella. Hän käsittää hyvin nuorten halun lähteä maalta asutuskeskuksiin kokonaan toisenlaisia töitä tekemään. Tämä ei aina johdu kaupunkielämän ihannoimisesta, vaan siitä että maalaistalouksissa pojat ja tyttäret eivät saa työstään riittävää rahallista korvausta. Siksi monen kohdalla rahatyöt muualla houkuttelevat.

Kakkoshallissa messinkiventtiilien valmistusosastolla tapaamme aamuvuorossa pariskunnan, asentaja Onni Suominen ja hänen puolisonsa Raija Suominen. He eivät ole ainoa högforsilais-pariskunta, vaan sellaisia löytyy tehtaan henkilökunnan keskuudesta toistakymmentä. Onni Suominen toimii tankoautomaattien vanhempana asentajana ja tankoautomaattirivin toisessa päässä rva Suominen työskentelee sorvin ääressä.

Pyydämme lupaa saada käydä tervehtimässä heitä heidän kodissaan Hakalan asutusalueella. Jälleen tutustumme kauniiseen omakotitaloon, joka on kaikin mukavuuksin varustettu. Tämä niin kuin Laaksonenkin talo on yksikerroksista tyyppiä. Se käsittää kolme huonetta ja keittiön sekä tilavan eteishallin. Kaksi huonetta on yhdistetty suureksi olohuoneeksi ja sisustettu erittäin viihtyisäksi. Myös tämä talo on suurelta osalta omistajainsa käten aikaansaannos. Keittiössä käydesämme rva Suominen puolustaa

puuliettään. Tätä talon ainoata 'vanhanaikaista' piirrettä hän puolustaa sillä, että puuliesi on sähkö- ja kaasulieteen verrattuna aito kotiliesi. Tästä liesikysymyksestä oli taloa rakennettaessa neuvoteltu, mutta rouva piti päänsä ja sanoi, että jättäkää vaikka seinät pois, kunhan hän vain saa puulieden.

Molemmat Suomiset ovat kotoisin Halikosta, josta käsin he aloittivat työssä käynnin Salon tehtaalla. Sitteen he muuttivat Saloon ja kaupunkilaistuivat ja oma kaunis talo sekä yhteinen työpaikka ovat kiinnittä-

Laaksonen (ylinnä) ja Suominen omakotitalot ovat matalaa 1-kerroksista tyyppiä

neet heidät lujin sitein uuteen kotiseutuunsa.

Tässä esittelemämme kaksi Högforsin Salon tehtaan omakotirakentajaa eivät ole mitään poikkeuksia. 52:lla Salon högforsilaisella on omakotitalo ja 19:llä osakehuoneisto. Kaikkiaan 35 prosenttia tehtaan henkilökunnasta asuu omissa asunnoissaan, mitä voitaneen pitää hyvänä tuloksena kaupunkiolioissa.

Rouva Maili Laaksonen ja Riitta-tyttö emännöivät kauniissa omakotitalossa

Virkeä Salon kaupunki - itäisen Varsinais-Suomen keskus

Matkustettaessa Suomen parasta maantietä, Helsingin—Turun välistä pikatietä, moni tulee pysähtyneeksi virkeään Salon kaupunkiin. Vaikka ohikulkijalla olisi kiire, hän tulee panneeksi merkille eräitä Salolle ominaisia piirteitä. Maantie johtaa kaupungin halki leveänä katuna, jota myöten liikennöivien on kahdessa kadunristeyksessä alistuttava liikennevalojen määräyksiin. Kenties joku hieman hymähtää moiselle kaupunkimaisuudelle, mutta ei hän myöskään voi ummistaa silmäänsä autojen ja jalankulkijoiden paljoudelta. Pääkadun varrella on liike liikkeen vieressä ja vaikuttaa siltä kuin kaupunkilaisten ohella ympäröivän maaseudun väki olisi miehissä ja naisissa lähtenyt kaupunkiin kaupantekoon. Huomio kiintyy myös väljään asemakaavaan, yksi- ja kaksikerroksisten rakennusten Salon ja Uskelan yhteisen seurakunnan v. 1831 rakennettu kirkko on saanut naapurikseen kuntainliiton aluesairaalan

malaista murrettaan on suorastaan nautinto kuulla. Vai mitä sanotte tästä murrenäytteestä: "Läppäkorve faar ol joka ainoa vuosi ollus Salos Piritamarkkinoil, tosa lokakuu alus; hää ol viiretkymment vuot pitäny talo, ja ny hää ol jo ollu faarin yks-toistokymment aasta. Yhrö ainoan kerra hää ol ollup pois markkinoilt

Kaupungin halki virtaavasta vaatimattomasta Salon- eli Uskelanjoesta salolaiset ovat luoneet idyllisen nähtävyyden

Turun—Viipurin alinen tie, joka noudatteli merenrannan läheisyyttä. Vuoden 1680 tienoilla syntyi Salonjoen sillan pieleen krouvi matkanteon helpottamiseksi. Ensimmäisenä asukkaana aikakirjat mainitsevat seppä Laurin, jonka muistoksi salolaiset pystyttivät tänä syksynä komean Laurin patsaan.

Joskin nykyisen Salon asutushistoria voidaan laskea krouvin perustamisesta ja seppä Laurista, niin seudun historia ulottuu monta vuosisataa kauemmaksi. Mereltä syvälle sisämaahan pistävän lahden ja Halikon- sekä Uskelan- eli Salonjoen yhtymäkohdista muodostui jo varhain tärkeä kauppapaikka, johon hämäläiset saapuivat vaihtamaan turkiksiaan ulkomaan tavaroihin. Täältä käsin talonpoikaipurjehtijat suuntasivat matkansa varsinkin Vieroon ja Tukholmaan ja 'Halikon kautta Ruotsiin' pääsi useasti nopeammin kuin Turusta. Uskelan emäseurakunta perustettiin luultavasti jo 1200-luvulla ja Halikon komea kivikirkko rakennettiin puoli vuosituhatta sitten. Komeissa kartanoissa on vuosisadasta toiseen

hallitsevuuteen, leveään, joen ylittävään siltaan ja joen puistomaisiin rantoihin.

Myönteinen ensivaikutelma vain rikastuu, kun matkustavainen joukko kosketuksiin salolaisten kanssa. He ovat mieleltään avoimia ja hyväntuulisia ja heidän varsinais-su-

ku ol jalk poik ja ei pääsny liikkeel ku krykätten kans."

Krouvista kaupungiksi

Salossa ovat matkustavaiset tottuneet pysähtymään aikaisemmin. Jo keskiajan lopulla kulki seudun halki Suomen tärkein maantie,

nähty aatelista loistoa ja nimet sel-laiset kuin Horn ja Armfelt liittyvät seudun historiaan. Kaikkialla Salon ympäristössä havaitsee kulttuuri-maiseman ja tuntee liikkuvansa historiallisella maaperällä.

Itse Salosta alkoi kuitenkin vähi-tellen kasvaa tämän itäisen Varsin-nais-Suomen keskus. Jo v. 1812 kreivi Kustaa Mauri Armfelt, Joen-suun kartanon omistaja, teki aloit-teen kaupungin perustamiseksi Sa-lon sillan luo. Se ei johtanut kui-tenkaan tulokseen ja itsensä Alek-santeri II:n ehdotus Salon kaupun-gin perustamisesta — Salon läpi kulkiessaan hän oli havainnut pai-kan keskeisyyden — johti senaatin varovaisen asenteen takia vain kauppa-oikeuksien laajentamiseen. Salosta alettiin käyttää kauppala-nimitystä ja v. 1887 se julistettiin-kin kauppalaksi. Vajaa kuukausi sen jälkeen kauppalan keskusta tu-houtui tulipalossa ja Salolle laaditiin paloturvallisuutta ajatellen väl-

kuitenkin ollut selvästi havaittavis-sa, että kaupungiksi muuttuminen on vilkastuttanut ja monipuolista-nut yhdyskunnan elinkeinoelämää. Myös väestönkasvu on nopeutunut. Nykyisin Salossa asuu n. 12 000 asukasta ja sen välittömään vaiku-tuspiiriin kuuluu kymmenkunta pi-täjää ja yli 60 000 asukasta. Salo on alueensa kiistaton liikekeskus ja kaupungissa on n. 250 kauppaliket-tä, luultavasti suhteellisesti enem-män kuin missään maamme muissa kaupungeissa. Liikkeen- ja amma-tinharjoittajia lasketaan olevan lä-hes tuhatkunta.

Eniten Salolle on viime aikoina tuottanut iloa teollisuuden laajene-minen. Salon teollisuuslaitoksista puhuttaessa on ensimmäiseksi mai-nittava v. 1918 perustettu Salon raakasokeritehdas, joka on suuresti edistänyt ympäristön maataloutta ja tuonut toiminnallaan vaurautta. Sa-loon perustetut muutkin teollisuus-laitokset ovat menestyneet ja viime

Viime syyskuussa paljastettiin Salossa kuvanveistäjä Ben Renvallin muovaama Seppä Laurin patsas, joka symbolisoi Salon historiaa ja yritteliäisyyttä

Salon ammattikoulu (kuvassa) muodostaa yhteiskoulun ja kauppaoppilaitoksen kanssa yhtenäisen, edustavan koulukorttelin

jä ruutuasemakaava, joka onkin tarjonnut hyvät mahdollisuudet sel-keän kaupunkikuvan syntymiselle. V:n 1960 alusta — puolitoistasataa vuotta ensimmäisestä kaupunki-ehdotuksesta — Salo vihdoon sai kaupunginoikeudet.

Kaupan ja teollisuuden keskus

Kaupunki-ajatus ei siten ollut uusi ja ehkä tästä johtuen salolaiset eivät ylpistyneet kaupunkilaisiksi muuttuessaan. Kaikki kunnallistek-nilliset ja muut hallintoelimet, jotka kaupunkikunnalle ovat välttämät-tömiä, olivat jo olemassa ja siten Salo pääsi jatkamaan normaalia elä-määnsä kaupunkina, ikään kuin ei mitään ylempään säätyyn harppaa-mista olisikaan tapahtunut.

Näinä kaupunkilaisvuosina on

vuosina useita niistä on laajennettu. Hyvänä esimerkkinä tästä teollisesta kasvusta on yhtiömme Högforsin Salon tehdas. Se aloitti vanhoissa vaatimattomissa rakennuksissa Sa-lon Valimo Oy:nä, mutta sittemmin siitä on kasvanut moderni arma-tuuritehdas. Metalliteollisuuden ohella Salossa on maan vanhin kou-lukalustetehdas, radio- ja televisio-tehdas, suurenpuoleinen lenkitech-das, sähkö- ja rakennusalan tuo-tantolaitoksia sekä raakasokeriteh-taan rinnalla myös muuta elintar-viketeollisuutta.

Kauppala suosii määrätietoisesti teollistumista eikä työvoiman saantikaan aseta esteitä, sillä lähi-seudun asukkaita siirtyy jatkuvasti teollisuuden palvelukseen. Pari vuotta sitten tehdyn tilaston mukaan

Salon tehtaissa työskenteli 2 360 henkeä, joista 30 prosenttia kävi töissä maaseudulta käsin.

Salon ammattikoulu

V. 1960 aloitti Salossa toimintansa kuntainliiton perustama ammatti-koulu uudessa ajanmukaisessa ra-kennuksessa. Nykyisin on koulussa oppilaita yli 300. Opetussuunnitelma on varsin monipuolinen käsittäen metallityö-, auto-, maatalouskone-, sähkö-, puutyö-, maalaus-, raken-nus-, kähertäjä-, ompelu- ja ravin-totalousosastot. Viikkotunteja on 40—42, joista varsinaisen työnope-tuksen osuus on 50—70 prosenttia koulun työpajoissa tai ulkopuolisilla työmailla. Lisäksi koulussa harjoi-tetaan erilaista ammatillista kurssi-toimintaa.

Aloitetoimikunnan sihteeri teknikko Armas Tallgren (vas.) ja viilaaja Kaarlo Mauno keskustelemassa viimeksi mainitun erinomaiseksi osoittautuneesta aloitteesta

jestelmää on edelleen kehitetty ja palkkioita suurennettu.

Aloitetoimikunnan sihteeri, teknikko Armas Tallgren kertoi, että tämän vuoden aikana on Kymintehtaalla tehty 13 ja Voikkaalla 11 aloitetta. Tämä on hieman vähemmän kuin viime vuonna. Tilanne on sikäli muuttunut, että kymintehtaalaiset, jotka viime vuonna jäivät voikkaalaisista pahasti jälkeen, ovat nyt ainakin aloitteiden lukumäärään nähden rinnanmitan

kaikkea erilaisille teknillisille ja työnjärjestelyyn liittyville parannusehdotuksille. Teollisuuden kilpailu on kiristynyt niin ankaraksi, että on katsottu välttämättömäksi saada myös työntekijät ja toimihenkilöt mukaan yleiseen kehitystyöhön. Hyvistä aloitteista maksetaan suuria palkkioita ja yritykseen kuulumattomatkin henkilöt voivat tehdä aloitteita.

Eräässä suuressa yrityksessä on järjestetty henkilökunnalle kursseja, joilla tarkoituksenmukaiset työtavat ja niiden yksinkertaistaminen ovat opetuksen ja harjoittelun kohteena. Opetus ei rajoitu yksistään mekaaniseen oppimiseen, vaan kurssilaisia opetetaan suhtautumaan arvostelevasti käytännössä oleviin työmenetelmiin ja siten heidän keksimiskykyään kiihötetään löytämään entistä parempia ja tehokkaampia työtapoja. Kokemus on osoittanut, että tällaisen vapaaehtoisuuteen perustuvan kurssin käyneistä on tullut innokkaita aloitteiden tekijöitä ja heidän avullaan on saatu monta tehokasta parannusta aikaan.

Eräässä toisessa yrityksessä aloite-toiminta on kulloinkin kohdistettu johonkin määrättyyn aihepiiriin, kuten työajan säästöön, raaka-aineiden ja työkalujen käyttöön, uusien

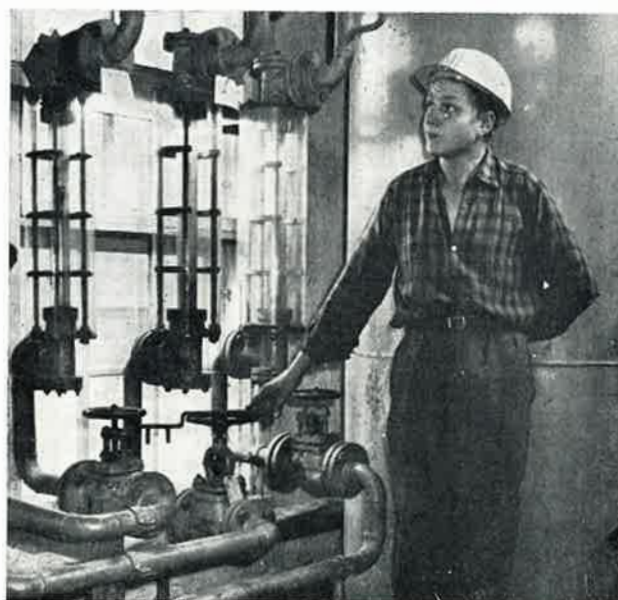
Miten saataisiin viriämään innostusta aloitetoimintaa kohtaan?

Kun aloitetoimintaa sotavuosien jälkeen alettiin harrastaa Kuusankosken tehtailla, se sai työntekijöiden keskuudessa innostuneen vastaanoton. Aloitetoiminnan järjestäminen oli siten oikeaan osunut toimenpide. Sillä tavoin avattiin ikään kuin uusi kanava, jota myöten työntekijät saivat omat parannusehdotuksensa ja oivalluksensa esille ja asiantuntijaelimen puntaroitavaksi. Ja jos aloitetoimikunta katsoi esityksen toteuttamisen arvoiseksi tai ainakin ideana tunnustuksen ansaitseväksi, aloitteentekijä sai rahapalkinnon. Varmaan yhtä tärkeä oli asianomaiselle sisäinen tyydytys, jonka tällainen hänen ammattitaitoonsa ja aloitekykyynsä kohdistunut julkinen tunnustus hänelle tuotti.

Alkuvuosien innostus on sittemmin paljon heikentynyt, mutta samalla on kuitenkin todettava, että aloitteiden taso on jatkuvasti nousut. Nykyisin hyväksytään aloitteista noin puolet ja niiden joukossa on joka vuosi muutamia erinomaisiksi osoittautuneitakin. Myös aloitejär-

edellä. Kenties voitaisiinkin ajatella jonkinlaista aloitekilpailua. Yhdysvalloissa, jossa ennakkoluulottomasti käytetään hyväksi kaikenlaisia propagandistisia keinoja, on kilpailu todettu erinomaiseksi kiihokkeeksi aloitetoiminnassa. Yhdysvaltojen teollisuudessa pyritään aloitetoimintaa käyttämään hyväksi nimenomaan tuottavuuden kohottamisessa. Sen tähden pannaan pääpaino ennen

Ky 5:n valmistajan Sulo Laurilan aloite koituu myös asianomaisen omaksi hyödyksi, koska olosuhteet työpaikalla paranivat

tuotteiden kehittämiseen, työolosuhteiden parantamiseen, työturvallisuuden lisäämiseen ja tällä tavoin yrityksen toiminnan lähes kaikki puolet tullaan käymään lävitse.

Tietenkään meikäläiseen aloite-toimintaan ei tällaisia amerikkalaisia menetelmiä voida sellaisenaan soveltaa, mutta ne joka tapauksessa osoittavat, että aloitetoiminta on USA:ssa korkeassa kurssissa ja että aloitetoiminnasta katsotaan olevan hyötyä niin yritykselle itselleen kuin sen henkilökunnalle. Kenties meidänkin oloissamme voitaisiin keksiä uudenlaisia keinoja, jotka vilkastuttaisivat aloiteyritteliäisyyttä.

Kaksi palkittua aloitteentekijää

Mutta nykyiselläänkin Kuusankosken tehtaiden aloitetoiminta saa tililleen pisteitä, jotka ovat sille ja erityisesti aloitteiden tekijöille kunniaa. Tällä kertaa esittelemme kaksi palkittua aloitteentekijää, joiden kummankin kekseliäisyyden kohteena on ollut sellainen kapine kuin 'poksi'.

Viilaaja Kaarlo Mauno Voikkaan korjauspajalta on joutunut työssään korjaamaan mm. paperikoneiden nuppusihtejä. Niitä on kaikilla Voikkaan tehtaassa paperikoneilla. Ne sijaitsevat ennen perälaatikkoa ja ne poistavat massasta epäpuhtaudet, jotta massa perälaatikkoon ja koneeseen joutuessaan on varmasti puhdasta. Silloin tällöin nuppuseulojen poksit alkavat kuitenkin vuotaa. Se aiheutuu siitä, että massa pääsee tukkeamaan poksien vesirenkaat, mikä aiheuttaa puolestaan poksien kulumisen, jatkuvaa lisähuoltoa ja pahimmassa tapauksessa ikäviä seisokkeja koneella.

Viilaaja Mauno alkoi miettiä keinoa, millä massan pääsy laakeripintaan voitaisiin estää ja päätti ehdottaa lisätiivisterenkaan käyttöä, mitä varten poksien tiivisterenkaaseen oli

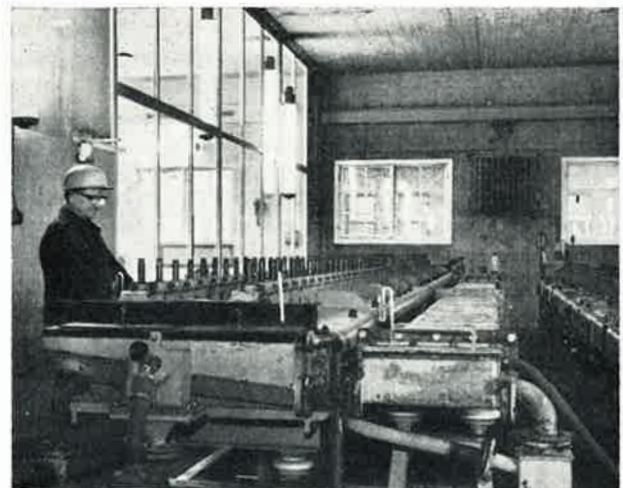
sorjattava pieni ura. Ensimmäinen vuotava poksi korjattiin viime vuoden elokuussa, eikä se vielä tähän mennessä ole alkanut vuotaa. Muutkin nuppusihtien poksit ovat läpikäyneet tämän Maunon keksimän parannuksen ja ne ovat toimineet moitteettomasti.

Myös Ky 5:n valmistajan Sulo Laurilan palkittu aloite on pitkän harkinnan tulos. Jo kymmenkunta vuotta sitten hän keksi omaan työhönsä liittyvän parannusidean, jonka toteuttaminen tuli tänä vuonna varsin ajankohtaiseksi, kun Ky 5:n ajotapaa muutettiin ja tuotantoa nostettiin.

Kloorausastioiden poksit eivät osoittautuneet kaasunpitäviksi, vaan kloorivetyä pääsi vuotamaan niiden

kautta. Se aiheutti koneenosien syöpymistä ja pilasi maalauksia ja asianomainen työntekijä tunsikin sen epämiellyttävänä myös nenässään.

Sulo Laurila muisti aikoinaan miettimänsä parannusehdotuksen ja nyt se toteutettiin. Kloorausastian sekottajan akselin ympärille tehtiin putki, joka yläpäästä kiinnitettiin laipalla klooraajan kanteen alapään ulottuessa nestepinnan alapuolelle. Tällöin muuttui poksien luonne kaasupoksista nestepoksiksi, toisin sanoen kaasun ja poksien välille tuli vesilukko. Tämän aloitteen ansiosta syöpyminen on vähentynyt ja työolosuhteet ovat selvästi parantuneet, mikä tietysti Laurilan itsensä ja muiden Ky 5:n valmistajien kannalta on mieluista asia.

Kennomestari
Heikki Huuskonen
uuden kennon
ääressä

Uusi kloorikunno

Klooritehtaalla on käytössä uusi kennotyyppi, joka toimintaperiaatteiltaan on samanlainen kuin tehtaan muut kennot, mutta kooltaan ja teholtaan se on niitä huomattavasti suurempi. Maailman klooriteollisuudessa siirrytään nykyisin entistä suurempien kennojen käyttöön. Tämän tekevät mahdolliseksi uudentyyppiset tasasuuntauslaitteet, joilla päästään hyviin tuloksiin niin matalla kuin korkealla teholla ajettaessa. Samalla säästetään tehdastilaa, koska suurempiin kennoihin

siirryttäessä tilantarve ei kasva samassa suhteessa.

Uuden kennon suunnittelu on tehtaan omaa käsialaa. Kenno on rakennettu Högforsin Heinolan tehtaalla, Voikkaan korjauspaja on koneistanut sen ja asennuksen on suorittanut klooritehtaan oma korjausjaos. Koetulokset uudella kennolla ajettaessa ovat olleet hyviä. Sillä tullaan pääsemään täydellä teholla ajettaessa 2,5-kertaiseen tulokseen vanhempaan kennoon verrattuna. Toisaalta kenno on toiminnut erinomaisesti niinkin alhaisella kuin 10 kA:n teholla ajettaessa.

Sosiaaliosastojen kutomot uusissa suojissa

Yhtiön sosiaaliosastojen kutomot Kuusankoskella ja Voikkaalla ovat saaneet uudet asianmukaiset huone-tilat. Syyskuun alussa muutti kutomo ammattikoululta entisen Opistotalon alakertaan ja samoihin aikoihin muutti Voikkaan kutomo selluloosatehtaan naapuruudesta Yrjön-
ojalle.

Kun kutomoharrastus Kuusankoskella yhtiöläisnaisten keskuudessa sai 1930-luvun loppupuolella yhä enemmän kiinnostusta osakseen, luovutti yhtiö Vanhalasta, entisestä konttorirakennuksesta, huoneen kutojien käyttöön. Sen jälkeen harrastuksen laajetessa saatiin suuremmat tilat Kuusaan saaresta, keskeltä tehdasaluetta. Siellä toimi entinen tehdassali kutomosalina. V. 1953 siirryttiin ammattikoulun suojiin. Kymmenen vuotta myöhemmin eli tänä syksynä oli muutto jälleen edessä. Ammattikoulun vieressä sijaitsevan entisen Opistotalon alakerassa oli tekstiilitaiteilija Annikki Salmen suunnitelman mukaan tehty perusteellinen korjaus ja rakennettu uusia huonetiloja kutomon tarpeita silmällä pitäen. Kuten tunnettua, on rakennuksen yläkerrassa huoneisto

naistenkerhoja varten, joten koko talo on nyt naisten käytössä.

Tutustuttaessa uuteen kutomoon voidaan jo ensi silmäyksellä havaita, että kutomo on nyt saanut todella asianmukaisen ja käytännöllisen sekä asiantuntemuksella suunnitellun huoneiston. Kokonaisvaikutelma on avara, valoisa ja viihtyisä. Vaaleat seinät, kauniit lattiapinnat, verhot, valaisimet ja muut pienemmätkin yksityiskohdat luovat viihtyisyyttä ja kodikkuutta, mutta ovat silti harkitun asiallisia ja käytännöllisiä.

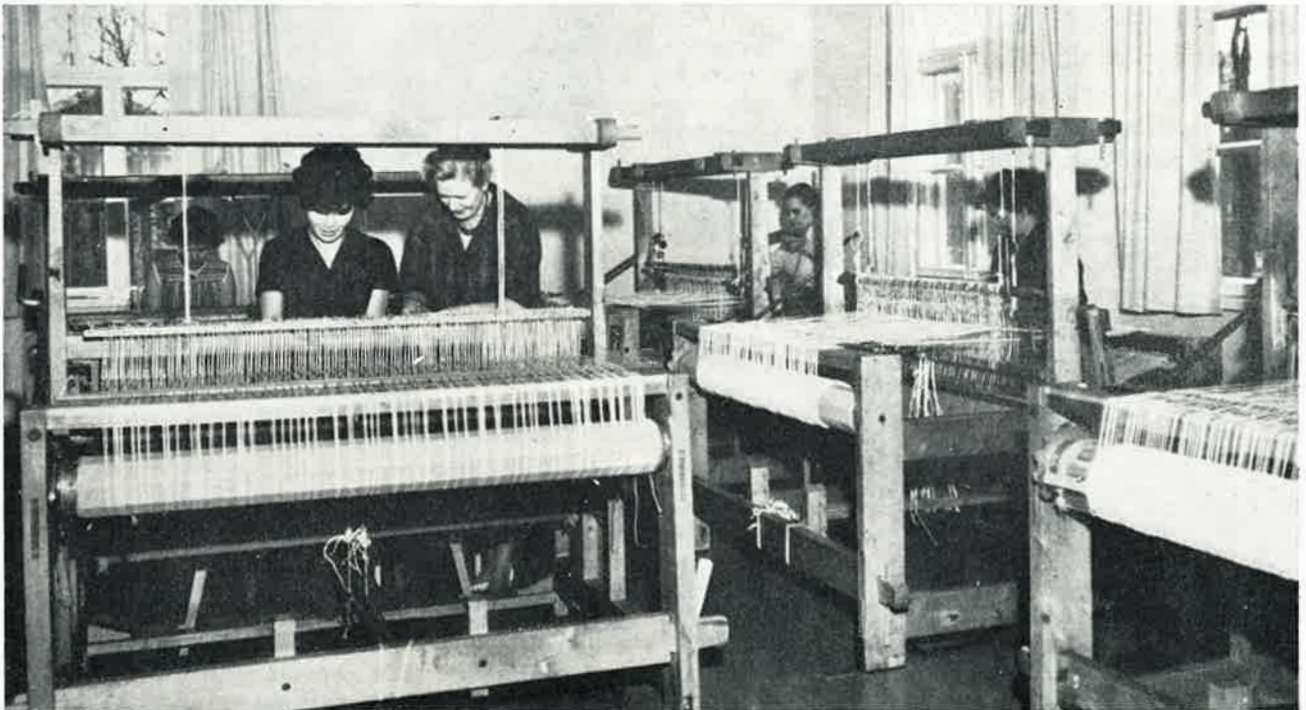
— Kutomossa on lattiapinta-alaa 343 m². Viiteen isoon entiseen luokahuoneeseen on sijoitettu kangaspuut, joita on tällä hetkellä 18. Entisistä Vanhalan ajoista, jolloin kangaspuita oli vain kolme, on kutomo saanut sekä kokoa että näköä. Joka kerta kun kutomo on muutettu uuteen paikkaan, on tilaa saatu enemmän ja myös työvälineistöä on hankittu samalla lisää. Nytkin on kutomahuoneissa tilaa uusille kangaspuille, joskin ennen kangaspuiden lukumäärän lisäämistä on muuttamien vanhojen puiden tilalle hankittava uudet. Näin ollen kangas-

puiden lukumäärä ei vielä lähiaikoina tule lisääntymään, kertoi kudonnan ohjaaja, tekstiilitaiteilija Annikki Salmi esitellessään kutomoa. — Kutomossa on kahdet luomapuut, joista toiset ovat varsinaisessa luomahuoneessa ja toiset isossa kutomahuoneessa.

Sosiaalisia tilojakaan ei ole unohdettu. Viihtyisä ruokailuhuone sähköliesineen sekä pukeutumis- ja peseytymistilat on järjestetty hyvin käytännöllisesti, samoin on riittävästi varattu kaappeja ja varastotilaa välineille ja kutojien työtarvikkeille. Kudonnanohjaajan toimistohuone on sijoitettu keskeiselle paikalle. Tulevaisuutta ajatellen on tilaa jätetty myös värjäyshuonetta varten, joka on tosin vasta haave, mutta tulee toivottavasti aikanaan toteutumaan. Kaiken kaikkiaan nykyinen kutomohuoneisto vastaa erinomaisesti tarkoitustaan ja siellä on lähes ihanteelliset olosuhteet työskennellä. Valoa, lämpöä ja viihtyisyyttä on riittävästi luomaan miellyttävä työympäristö ja lisäämään työniloa ja työtuloksia.

Kutojien lukumäärä on jatkuvasti

Kuusankosken kutomossa on viisi valoisa kutomahuonetta. Tekstiilitaiteilija Annikki Salmi (kesk.) antaa ohjeita nti Marja-Leena Mäkiselle nukkamaton teossa.

kasvanut. Syyskuussa kutomaan pyrki 46 ja lokakuussa 48 naista. Kutomavuorot jaetaan tavallisesti kerran kuukaudessa, mutta monasti on käynyt niin, ettei uusia kutomavuoroja voidakaan jakaa ennen kuin entiset vuorot on saatu 'pois alta'. Tänäkin syksynä on kaikki kangaspuut varattu vuoden loppuun saakka. Työn tuloksista ja työvauhdista kerrottakoon, että näiden parin syyskuukauden aikana, jonka kutomo on ollut uusissa suojissa, on valmistettu kolmisenkymmentä isoa mattoa, lukuisia pieniä mattoja, raanuja, tākänöitä, huopia, puserokankaita ja pienempiä joululahjakudonnaisia. Kudonnan harrastus on vuosi vuodelta paisunut kuin pullataikina ja entistä parempiin ja kauniimpiin tuloksiin on päästy, kertoi tekstiilitaiteilija Annikki Salmi, joka yhtiön kudonnanohjaajan ominaisuudessa on jo 15 vuoden ajan tehnyt arvokasta työtä perinteellisen suomalaisen kudontataidon opettamiseksi lukemattomille yhtiöläisnaisille ja heidän välityksellään on opetus- ja valistustyö saavuttanut laajemmankin yleisöjoukon.

Isojen kangaspuiden äärestä tapasimme vanhat tuttavamme rva Jenny Mankin ja Kerttu Pöysän, jotka vuodesta vuoteen ovat ahertaneet kutomossa harrastuksensa parissa. Rva Mankki solmieli vasta valmistuneen 'mustanpuhuvan' nukkamattonsa päitä ja vakuutti uuden kutomon olevan erittäin viihtyisän, puhtaan ja avaran sekä miellyttävän työskentelypaikan. Mikä seikka erityisesti tuntui olevan muillekin

Voikkaan kutomossa on meneillään alkeiskurssi. Rva Arja Pakarinen opettelemassa maton kutomista

kutojille mieluinen, oli se ettei huoneisiin ollut sijoitettu liian useita kangaspuita ja niin työskentely oli mukavampaa, kun ympäristö oli rauhallinen.

Voikkaan uudessa kutomossa oli parhailaan menossa kudonnan peruskurssi, jolla vasta-alkajat saivat opetusta kudonnan alkeissa. Kursilaisia oli 36, mutta osanottajamäärän runsauden takia oli kurssilaiset jaettava kahteen ryhmään, toisin sanoen kahdeksi perättäiseksi kurssiksi. Kutomon hallussa on nykyisessä paikassaan toimistihuoneen lisäksi viisi huonetta, joihin on sijoitettu 13 kangaspuuta. Voikkaan kutomo toimi perustamisestaan lähtien viitisentoista vuotta entisessä saunarakennuksessa ja muutto Yrjönojalle oli mieluinen, saatiinhan sieltä laajemmat tilat, valoisammat huoneet ja sitäpaitsi paikka on nyt keskeisempi.

— Nyt kun molemmat kutomot ovat muuttaneet tilavampiin ja asianmukaisempiin huoneistoihin, on yhä useammalla kudonnasta kiinnostuneella naisella tilaisuus tulla kutomaan kotien kaunistukseksi ja hyödyksi kestäviä, kauniita ja arvokkaita tekstiilejä. Erityisesti vasta-alkajat ovat tervetulleita ja toivomuksena olisikin, että yhä useampia naisia tulisi tämän harrastuksen piiriin, josta ei ole pelkästään hyötyä, vaan joka tuo myös runsaasti iloa tekijälleen, mainitsi nti Salmi lopuksi.

Voikkaalaisten yhtiöläisillat

Sanotaan, että maailma on näyttämö, jossa me kaikki esitämme jotain roolia. Nainen on tällä näyttämöllä keskeisessä asemassa; hänestä riippuu kodin henki. Jos nainen — äiti — on lisäksi ansiotyössä, on tehtävä vielä vaikeampi.

Kone, tuo ihmelaitte, pyrkii nykyisin tekemään suurimman osan naisenkin päivittäisestä työstä. Mitä moninaisimmat — yleisvatkaimista astianpesukoneisiin — hakeutuvat perheenemännän keittiöön. Valinta on vaikea. Ei kaikki suurin otsikoin mainostettu ole laadullisesti hyvää, jokaiselle sopivaa ja välttämätöntä. Uusi ihmelaitte on lisäksi rahakysymys.

Tarjonnan runsautta esiintyy kaikilla aloilla. Jos ajattelemme jokapäiväistä välttämättömyyttä, syömistä, on tilanne sama. Emännän tehtävänä on runsauden pulan poistaminen, jotta jäljelle jäisivät terveet ruokailutottumukset.

Näin joulun alla pukin ostoksilla käydessä on terve järki ainoa pelastus. Jotta osuisimme oikeaan valinnassamme, täytyy meidän vuoden varrella ahkerasti kartuttaa tietolaariamme.

Entä itse koti! Sen tulisi tarjota lepoa ja virkistystä. Sen tulisi olla perhekeskeinen, mutta samalla valmis ottamaan vieras vastaan. Tähän kaikkeen nainen pystyy olemalla innokkaasti mukana erilaisissa valistustilaisuuksissa.

Yhtiöläisillat on tarkoitettu naisen — perheenäidin roolin helpottamiseksi. Voikkaalla ajatus on vielä nuori. Tämän syyskauden aikana on parina iltana ollut mahdollisuus saada kauneuden- ja terveydenhoito-ohjeita. Kutsu on kaikille yhtiön piiriin kuuluville naisille ja monet aiheet sopivat miehillekin yhtä hyvin. Nuoria enemmän mukaan, voisi sanoa ensivaikutelmana. Illoissa on mahdollisuus esittää omia mielipiteitään. Mitä aihepiiriin tulee, otetaan ehdotuksia mielihyvin vastaan. Järjestämällä erilaisia iltoja on pyrkimyksenä tarjota jokaiselle jotakin ja samalla meille kaikille yhteistä.

Annikki Kouhia

Valimokärpäsestä o tullu jättiläishärkäne

Muistelmia Högforsin valimosta puolen vuosisadan varrelta

Ku aattelee tätä mailma kehityst ny vaikka viirenkymmene vuare ajalt, ni täytyy ihmetellä, kuinka se voi olla maharollist, ett nii lyhkäisel ajal o kaik voinu nii paljo muutuu ja tulla iha toisellaiseks. Ku vertaa ny tätä muuttumist vaik sihe, ett ku meiki jo kirjoitettaa vuasluku likemmäks kakstuhat ja juutalainen kansa yli viistuhat ja tiäremiähet puhuu, ett maapallol o elollist hommaa ollu jo peräti kolmemiljarttii vuatta. Tämmöisii lukuihin ku vertaa näit asijoi, ni väkisinki tulee vaa semmone miäli, ett enne tätä viimeist viittäkymment vuatta ei ole keksitty yhtää mitää.

Kattotaa ny vaikka tota valimonki meininkii, kuinka sitä o reerattu juur täl viimeise viirenkymmenevuare ajalt, ja seki viäl loppupuolel, ni siinki jo o ihmettelemist. Ei tiärä ny, onks se iha jokaiselt kohralt keksintöökä, mut ku jotain parannetaa ni siit seuraa ai muutoksii monii muihinki paikkoihi.

Ku ensimmäist kertaa rupei tomosena kakstoisvuatisena tutustu-

maa valimoo oikei työtekomiäles, ni ensimmäiseks meni silmät semmosee lappuu ku oli kaikkie ovie päällä, missä luki "sisäänpäasy ankarasti kielletty". Se 'ankarasti' sana se herätti nii kovast pelkoo ja kunnioitust, ettei tahtonnu uskaltaa sisää mennä, vaik oli lupaki. Sit myähemminki tuli viäl funteerattuu, ketä se kialto oikee tarkoitti. Siel ku kävi markkinalaulajii ja soittajii, suksija saavikauppiat, lottipelin pitäjii, kerjäläisii ja kaikkii raha ja ilmaise valutavara puuttees olevii. Tuli väkisinki sihe tuloksee, ett mahroiks ne osaa lukeekka, ku silloi ei ollu koulupakkoaka. Mut sit tuli taas nii viisai ihmisii, ett keksivät aira tehtaa ympäril ja nii jäiki kaikk markkinavieraat aira ulkopuolel.

Nii sinne sisäl ku joutui ni tuntui jollaki tapaa nii tutult, ku oli juur lukennu koulus tommottii uskonnoilisii kirjoi ja ku siel sisäl ol semmossii nimii ku 'Petleheemi' ja 'Sakasti' ja ku pappiki kävi valimos siihe aikaa aika usein, nii hyvinki olis luullu, ett siäl toteutetaa

raamatu evankeliumii. Mut kyl sen koko pijaan huomai, ettei uskonto oikee voinu hengittää nii nokises ja kuumas paikas.

Muute niin ku tommosem melum pualest oli valimo silloi aika mukava. Ei siäl ollu juur muita äänii ku se uunin kohina, ku tuuli päälle pantii, ja puuraanan topparin kalkatus, nii ja ku valumestari välil huusi, mut silloi ei taas muita äänii kuulnukka. Mallikanke ääni, se oli ku ehtookellojen soitto, sihe kalinaa olis vaikka nukkunu, nii ku moni nukkuiki, ainaki rautaa orotelles. Eikä sit juur muuta kolinaa voinnu kuuluukka kun oli maapermanto ja miähet oli paljainjaloin. Valuaika oli sentää useammil jalas simmoset kenkän näköiset esineet. Nythä siäl valimos o semmone prätinä ja pirske ku rintamal parhaana aikana. Ja jos siäl nukkuu meinais nii varmaa herävyis jo kaks kertaa ennenku pääsis alkuunka. Niija valurin kenkistäki o annettu oikee 'asetus'.

Valumestari oli enne iso herra valimos, ku hä jotakin sanoi, nii ei sihe si muuta ehrotus enää tullu. Aamul ku hä tuli valimoo ja siäl ku miähet keskusteli kaikkii, sii työohes keskenää, ni kyl joka ääni hiljeni, ja sitämukaa ku hä eteni valimo-osast toisee nii ain äänet vaikenä. Joku rohkeempi uskalsi yskii mut niitäkä ei ollu montaa. Ei silloi kukaa uskalannu hyökkää silviisii vaa valumestarin puheil, ja muutenki oli tarkkaa kattottava kaikkii ulkopualliset merkit mimmosel päällä hä o. Jos merkit oli huanot nii oli turha mennä puheil oli mikä asia vaa.

Insinöörei ei silloi ollu ku yks, eikä sekä käynny valimos vissii ku neljä kertaa vuares. Eikä sen puheil tyämies menny. Ny o insinöörei nii paljo, ett silloi ei moni olis osannu nii pitkäl räknääkkä ja niiren kans ny kaikkii asiat selvitetää eikä yhtää katota mihinpäi niire karvat kulloinki o.

Kyl ne asijatki oli enne ja ny iha päivastasi. Silloi ku valitti mallist tai jostai työkalust, nii sanottii: "On sil ennenki tehty", ja jollei saannu tyätä tulemaa, ni oli huano miäs. Sit oli keksittävä vaa joku konsti ja silviisii tuli jokaisel tyäl omat konstins. Nyt taas melkei kil-

Taiteilija Kaapo Virtasen 'Patojen valajat' (maalauk Ravintola Rautaruukissa)

paillaa siit, kuka saa enemmän remontteja aikaan.

Palkat ja hinnat ilmoitettiin ja iha erilaisesta. Ny o kaikki hinnat iha erikseen koht tyäkortin näkyvis. Silloin ku kysyi johonki tyähö hintaa, ni mestari sano: "teessä vaa ei siit liikaa makseta", eikä se nii paljo valehrellukka.

Susi o ain ollu valimos tuttu nimi, vaik kukaa ei olis tahtonnu semmost koskaa tuleva. Niit ku tuli, ni se vähensi tehta myyntii, eikä tekijäkä saannu siit hintaa. Vaikka kyl tyämiäs siit suren tulost nii kimpaantui, ett hä löi se nii piänekse ku mahrollist ja otti 'tapporahat' tehtaalt.

Nythä piretää susist nii kauhiast kirjanpitoa ja kaikki o susien tähre varppaillaan, mut ain niit vaa tulee. Pait kylhä niit susii silpelil saaraa paperil korkiat määrät, ku tommosii prosentei käytetää. Silloi ku tehti kymmene kappalet ja tuli yks susi, ni se oli melkei niinku ilman sutta, mut ny siitt samast määrästä saaraa kymmene semmost prosenttii.

Silloi ei siit tyämäärästä oltu nii tarkkoi. Jos miäs ilmoitti tekeväs päiväs semmose määrä, mitä ei mestari hyväksynny, ni siit tingitiin niipaljo, ett mestari se hyväksyi. Ei se ny mikään ihme ollu, jos sii vähä vikaa laskiki. Siäl ku oli valuaika nii paljo niit sauhui ja höyryi, ett jos miäs oli pois plassil-tas enne sauhun tuloa, ni ei hä sinne sauhun aika osannu tulla takaisi.

Sen tähre siäl valimos varmaa oli tupakin polttoki kiälletty ku jo muutenki oli nii paljo sauhuu ja valkia vaaraa. Vaikka ei se ny sentää nii kovi ankarast ollu kiälletty, ku kerra yks ammatintarkastaja kysyi yhrelt tyämiähelt: "Saako täällä tupakoi", nii se miäs sano, ett verä vaa, mut verä salaa, mää kato, ettei herroja tu.

Ku ny kattelee nykyjään noitt sauhui ja höyryi, ni kaikellaiset imurit viä ne nii kiireest pois, ettei tupakkimiäs kerki vetämää kurkkuus sitäkä sauhuu minkä se piipustaa kiskoo.

Kyll se valaistus oli ja ennen vaikia juttu. Katos oli sukkalamput ja käsilamppuina oli semmoset ras-selisyrrämmiset sauhusorsat. Amul viäl huomai ku ne viritettii, mut ehtopualla ku oli paljo sauhuu ei kukaan tiennä, jos ne paloi tai ei. On se kummallinen toi ihmise silmä, ku se näkee pimjässäki, mut jos se

saa enempi valoo, nii se vaatii sitä ai lisää vaa.

Ajan pualest valimos eletti ennen niin ku inkoje maassa semmos ajatont elämää. Se oli niin ku sem-mone lahrepoukama, missä o ain sama vesi, joku piäni pintavärinä vaa joskus kävi. Ei siäl vuas ollu mikää aika. Kerranki ku yks reisu-miäsvaluri lähti pois ja tuli taas kahrevuare peräst takaisi, ni hä oli oikee vihaine siit, ett häne plassil-laa oli silaika kropattu. Nykyää ei oikee tiärä ku aamul tulee tyähö, mimmoiselt plassilt ehtool lähtee kotija.

Valimo ku o semmone kuuma ja hikine työpaikka, ni siäl koitettii monel eri taval sammuttaa janoo. Muutamat kirjui suolankans lak-kaa, mut ne tuli juovuksii. Sit vähä myöhemmi siäl kokeiltii spriitäki, mut siitt tuli viäl enempi juovuksii. Oli siäl kyl semmossiiki, kun olis juonnu vettäki, mut sitä ei tahtonu riittää, ku sil sekoittii ne muut juamat. Nythä valimos kulkee joka päivä oikeet limonaati- ja tupakki-kärret ja jokainen o sitä miältä, ettei juopunne o koskaan selvän väärtti, vaikka se olis enemmänki juovuksii.

Muute kaikki semmoset muutok-set ja uuristukset otettii ain epäille vastaa. Josse tuli tehta johro ta-holt, nii tyämiäs kattoi sitä ain vähä vinoitte. Jos taas tyäntekijät ehrotti jotain, nii tehta johto tutkei se hyvi tarkast. Mut ainaki yhre uure muaro tuloo ei hyväksynny ensi oikee kumpainenka. Se oli silloi ku tuli ensimmäinen luottamusmiäs.

Ku se luottamusmiäs kulki aamul enne tyäaja alkamis, ku melkein kaikki jo teki tyätä ja huamautteli, et pitäis nourattaa uutta tyäaika-lakia, ni seuraaval aamul oli yhrel miähel kirves fölis. Ku mestari sai kuulla siit kirveest ja meni kysymää, ett mikä sull on tual koneen taka, ni se miäs sano: "se on min u tyäaikalakin".

Kyll semmost asekkantoo viljeltii silloi enemmänki. Kerranki tuli su-lan raurankuljettajal ja valajal eri miältä rauranjakelust, ni rauran-kuljettaja otti pyssy ja ampui monta kertaa. Miäs pelastui sentää yhre vanhan miähe taakse. Mut ei se ampujaka sentää nii kovi paatunnu ollu, kun se kehoitti sitä miästä ru-koilemaaki ennenku hän kualee. Nythä ei saa ketää tuomaa mukanas

eres sen verra aset, ett vois kynä teroittaa, seki o tehta hommattava.

Vaikka valimotyä ainaki valuaika oli enne semmost vaarallise näköist ja paljo palovammoiki sattui, mut melkein kaikki ne sentää parani. Ku aattelee, et ny o kaikenlaisii lääkkei ja tukkoi ja hualtoasemii ja autol viärää vaa niin pitkäl ku osaa pyytää. Nii silloi enne niistettii vaa palannee päälle ja kastettii se mah-rollisemma mustaa veseen. Eikä tääl palamisse o kuallu ku yks miäs, eikä sekä kuallu huanoo ensapuu ku se kuali vasta piremää ajan päästä ja iha laillisest lääkäri hoiros.

Semmone talourelline ajattelutapa o ja paljo muuttunnu. Enne pirettii vaa tehrest semmosena välttämät-tömänä pahana. Kun ny taas jokai-ne kyläpahaineki ottais ittellee teh-taa ja kaksiki, jos vaa sais. Kyl sil-loinki oli jo semmossiiki, ku usko

Työnjohtaja Paavo Saaristo (oik.) ja puhdistamon työntekijä Tarmo Hasunen keskustelemassa valuaika- ja kappaleiden puhdistuksesta 'puhdistuskarusellin' luona

tehta menestymisee. Niiku ykski sano, ett ku miäs päivä nojaa lapioo, ni siit tehrais viäl pualest voittaa. Mut ei kaikki taas uskonnu, ett siit sentää nii kauhiast voittaa. Muute se miäs piti tyäkalut nii hyvi, ett ku hä kahre vuare peräst luavutti lapions takaisi, siin oli viäl varres tehtaamerkkiki kiini. Hä ei varmaa muistannu sitä vanhaa sananlaskuu: "jollei marot kulu, nii ei kalojakaan tu".

Mut se täyty sentää kaikkie myöntää, et kyll ne lapiotki kulunu o, ku semmosest valimokärpäsest o tullu semmone jättiläishärkäne, mikä ei enää mahrui yhteen kylä-änkä.

Högforsin Konepajakoulu saa uuden ajanmukaisen koulutalon

Konepajakoulun rehtori T. Nissinen ja urakoitsija Oskari Virtanen uuden koulutalon rakennustyömaalla

Högforsin Konepajakoulu on toiminut vaatimattomissa suojissa, mutta lähiaikoina koulu pääsee muuttamaan uuteen ajanmukaiseen koulutaloon, jota parhaillaan rakennetaan tehdasalueelle konttorinportin läheisyyteen. Rakennuksen harjannostajaisia vietettiin lokakuun 26 päivänä. Tilaisuudessa puhui konepajakoulun johtokunnan puheenjohtaja yli-ins. E. Alander kiittäen urakoitsijoita ja työntekijöitä. Viimeksi mainittujen kiitokset esitti pääluottamusmies Aleksi Aalto. Yli-insinööri Alander mainitsi juhlan kohteesta ja vastaisista suunnitelmista seuraavaa:

Uuden koulutalon aikaansaaminen on ollut ohjelmassa koko koulun toiminta-ajan, mutta tehtaan laajentamisen takia tämä hanke on saanut odottaa vuoroaan. Koulun toimintaa on voitu menestyksellisesti ylläpitää nykyisissä vaatimattomissakin oloissa. Olemme voineet kouluttaa melkoisen suuren oppilasmäärän. Koulussa on viime vuosina ollut

keskimäärin 120 oppilasta ja uusia oppilaita on vuoden vaihteessa otettu 35—40.

Ensimmäisessä rakennusvaiheessa rakennetaan tilat yksinomaan teoreettisten aineiden opetusta varten. Suunnitelman mukaan tullaan myöhemmin rakentamaan koulutalon yhteyteen varsinainen oppilaskonepaja. Mahdollisuudet työnopetuksen antamiseen tehtaaseen sijoitettujen oppilastyöpajojen yhteydessä ovat tähänkin saakka olleet verraten hyvät, mutta vastaisuudessa myös käytännöllinen opetus keskitetään samaan paikkaan muun opetuksen kanssa.

Ensimmäinen rakennusvaihe käsittää neljä luokkahuonetta: piirustusluokan 50 oppilaalle, yhden opetusluokan 50 oppilaalle, yhden luokan 25 oppilaalle ja ryhmäluokan pienemmälle oppilasmäärälle. Luokkahuoneiden pinta-ala on yhteensä 311 m². Kun koululla on teorian opetukseen ollut käytettävissä vajaa 200 neliötä, on lisäys melkoinen.

Lisäksi alatasoon sijoitetaan askartelutyöhuone, jota kurssitoiminnassa voidaan käyttää monenlaisiin tehtäviin. Opetusluokkien väliin tulee erillinen opetusvälinehuone. Lisäksi kouluun tulee opettajien huone, rehtorin kanslia ja erillinen koulun kanslia, tilava eteisaula ja tietenkin kaikki tarpeelliset huoltotilat. Rakennuksen tilavuus on 7 000 m³ ja pinta-ala 1 600 m².

Koulurakennuksen on suunnitellut arkkitehti S. Herler Oy Teollisuusrakenteesta ja koulun rehtori insinööri T. Nissinen on ollut suunnittelutyössä kiinteästi mukana, jotta koulun erikoispiirteet ja tarpeet tulisivat kaikin puolin otetuksi huomioon. Urakoitsijana toimii karkkilalainen rakennusurakoitsija Oskari Virtanen. Koulurakennuksella on ollut työntekijöitä 30—35. Suunnitelmien mukaan koulutalo valmistuu kevääseen mennessä. Mahdollisesti osa opetuksesta voidaan sijoittaa uusiin suojiin jo aikaisemminkin.

Huumorilla sijansa tosipaikankin tullen

"Olhaa siin johto välis"

Voikkaan koskityömaalla työskenteli 1920-luvun alussa laturina eli ampumiehenä vasta hiljattain mannan majoille siirtynyt Antton Saksa. Hän oli jämerä ja tehtävänsä taitava mies. Hänestä sanottiin, että siihen mieheen ei pysty sähkökään. Siihenkin aikaan räjäytettiin dynamiittilataukset jo sähkönalleilla ja johtona käytettiin tavallista punosjohtoa. Kun samaa johtoa käytettiin useassa räjäytyksessä, kävi se lopulta lyhyeksi, se kun katkeili monestakin kohtaa kallionlohkareiden alla. Kerran kävikin niin, ettei Anttonin johto enää yletynyt pylväässä olevaan veitsikatkaisijaan, kun piti laukaista. Punoksen toinen johto kyllä yletyi, mutta toinen oli metrin verran lyhyt. Antton yritti, soitti jahtitorvella 'tyytyy, tyytyy, tyytyy', mutta ei, ei jysähtänyt. Silloin hän aivan rauhallisesti sitoi pitemmän johdon pään katkaisijan toiseen pooliin ja puristi lyhyen johdon pään vasemman kätensä peukalon ja etusormen väliin, toittotti uudestaan torvellaan, laski sitten torven maahan ja tyrkkäsi oikean kätensä etusormen katkaisijan veitseen, josta räiskähti oikein vihainen sähkökipinä.

Silloin kyllä jysähti. Antton tarttui uudelleen torveensa ja päästi siitä ilmoille pitkän tyytäyksen merkiksi, että ohi oli. Työnjohtaja Nurminen, joka oli sivusta seurannut tapahtumaa, tuli Anttonin luo ja sanoi, että saithan sinä sähköä paukkuusi, johon Antton tavaroi-taan keräillen tokaisi: "Mikäs ettei, olhaa siin johto välis". Se oli Anttonin niin kuin Nurmisenkin mielestä hyvä kikka, vaikka nykyiset turvallisuusmiehet eivät enää selaista johtoa hyväksyisikään.

Hyinen kylpy

Voikkaan koskityömaalla aivan voimalaitoksen läheisyydessä oli sukelta-ajan pukeutumis- ja ruokailu-parakki, johon päästiin joko silin-

terimuurin tai litin puoleisen työpadon päällystää kulkien. Tietenkään padon päällystys ei ollut oikein mukava promenaditie, koska kante-na oli vain harvaksen lankkuja. Valoisana aikana siitä kyllä selvisi hyvin, mutta toista oli pimeällä. Niinpä eräänä keskitälven aamuvarhaisella oli eräs hiljattain työhön otettu 'raanapoika' astunutkin tyhjän päälle ja löysi itsensä kainaloit-taan myöten hyisestä vedestä. On-neksi hän takertui kainaloistaan kahden reivalankun väliin, jotka estivät häntä vaipumasta pohjaan.

Omin voimin pudonnut mies ei siitä pinteestä kuitenkaan päässyt. Onneksi sukeltaja Frans Laine sat-tui tulemaan paikalle. Hän kuuli jotakin, mutta kun huutaja oli jo kylmän kangistama, ei hänen äänen-sä kantanut kauaksi. Laine ei pimeässä osannutkaan heti suunnis-taa oikeaan kohtaan. Lopulta hän osui pudonneen läheisyyteen ja vie-läkin epävarmana huusi alas pimey-teen kysellen, oliko siellä joku. Vas-taus tuli pikaisesti, vaikkakin hei-kolla äänellä: "Kyllä on. Täällä on raanapoika Kalle Laakso Myllykal-liolta." Laine kiskoi Kallen ylös ja kuivalle päästyään tämä tarttui kii-tollisena auttajansa käteen, jolloin Laine sanoi: "Nyt on minun vuoroni esittäytyä. Sukeltaja Frans Laine Mattilasta."

Haminan miehen konsti

1920-luvulla eikä pitkään aikaan myöhemminkään rakennus- ja asennustöissä ollut käytettävissä sel-laisia apuvälineitä kuin trukkeja ja nostureita, joilla nykyisin siirrellään vaivattomasti hyvinkin painavia esi-neitä. Silloin tuotiin painavatkin koneenosat paikoilleen haalauspelillä. Haalausporukka käsitti suuren mää-rän miehiä, joilla oli apunaan lava ja pyöreitä puita tai putken pätkiä.

Kerran tällainen haalausporukka oli viemässä sähkölaitteita sisältävää painavaa laatikkoa Voikkaan puu-hiomoon. Valvojana oli saksalaisen firman asentaja, joka oli jo jonkin verran oppinut suomen kieltä. Kai-ki kävi hyvin hiomon oven kynnyk-selle asti, mutta siihen laatikon alus-rullat pysähtyivät. Tällöin eräs miehistä kääntyi saksalaisen puoleen ja sanoi, että käytetäänkö Haminan miehen konstia. Saksmanni ei ymmärtänyt, millainen konsti se oli,

mutta nyökkäsi, sanoi "gut" ja kään-tyi selin alkaen sytyttää piippuaan. Miehet tarttuivat laatikon alareu-naan ja pylläyttivät taakan kyn-nyksen yli niin että jytkähti. Saksa-lainen huomasi tämän katalan juo-nen liian myöhään eikä ennättänyt estää laatikon kaatumista. Hetken hän seisoi tyrmistyneenä, ennen kuin päästi kirotulvan suustaan ja viittoili kannessa olevaan tekstiin 'Nicht stürzen'. Kun laatikko sitten avattiin, voitiin onneksi havaita, ettei vahinkoa ollut sattunut. Sak-salainenkin rauhoittui, mutta totesi: "Hamina konst nicht gut konst".

Palokunnan 'lankeemus'

Olemme tottuneet näkemään palo-kuntalaiset ripeinä harjoituksissaan tai sammuttamassa punaista kukkoa, mutta ei makaamassa maassa pitkin pituuttaan. Näin on kuitenkin ker-ran tapahtunut Kymintehtaalla.

Kuusankosken—Voikkaan kapea-raiteisen radan valmistuttua oli ve-turimiehille annettu määräys ajaa palohälytyksen sattuessa 'Pirunsaareen' eli nykyisen kehysnaulaamon edessä sijaitsevalle aukealle, johon tyhjä vaunut oli koottu. Siitä oli hyvä lähteä joko Saksanaholle tai Voikkaalle päin.

Kerran oli veturinkuljettaja Nie-minen vetureineen joutunut palo-kunnan kuskiksi. Saksanaholla oli syttynyt tulipalo, pillit puhalsivat ja palokuntalaiset juoksivat vaunun lavalle seisomaan. Kun vaunu oli likipitään täysi, niin lähdettiin lii-keelle. Lähtö tapahtui niin rivakasti, ettei jarrupoika ehtinyt tavalliselle virkapaikalleen veturin etupuolelle vaan jäi hännille. Pian lähestyttiin hyvää vauhtia ratojen haarakohtaa nykyisen autojen pysäköintipaikan luona. Vaihde oli käännetty Voikkaalle päin ja tämä huomattiin lähestyttäessä hyvää vauhtia vaih-detta. Kun jarrupoika ei ollut ve-turin keulassa, hyppäsi lämmittäjä alas kääntämään vaihdetta, mutta teki sen liian myöhään. Veturi pu-tosi kiskoilta ja siitä oli seurauk-sena äkkipysäys, niin äkillinen, että palokuntalaiset kellahtivat nurin joka ainoa. Mutta samassa oltiin pystyssä ja lähdettiin juoksujalkaa palopaikalle. Pian tuli kuitenkin tie-to, että palo oli sammutettu ja niin ryhdyttiin väellä ja voimalla nos-tamaan veturia takaisin kiskoille.

Pitkääaikaisesti palvelleita

LAURI LAHTINEN

esiviivaaja Kymin paperitehtaalta tulee 19. 1. olleeksi 50 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Jaalassa 14. 1. 1899. Yhtiön palvelukseen Kuusaan rakennusosastolle hän tuli v. 1913. Oltuaan sittemmin muutamia vuosia muilla työosastoilla hän siirtyi v. 1924 Kymin paperitehtaalte arkkipakkaajaksi. Viivaajana hän on toiminut v:sta 1938 lähtien ja esiviivaajaksi hänet nimitettiin v. 1954. Hän on toiminut myös tilapäisesti sali- ja leikkuukonemestarina. Nuoresta pitäen hän on ollut innokkaasti mukana yhteiskunnallisessa elämässä. Erityisesti on mainittava hänen merkittävä osuutensa Kuusankosken kunnan ja myöhemmin kauppalan hallintoelimiissä: lähes 30 vuotta valtuuston jäsenenä, useita vuosia sen puheenjohtajana sekä parikymmentä vuotta kunnallislautakunnan — nykyisen kauppalan hallituksen — jäsenenä, josta ajasta monia vuosia myös puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana. Hän on kuulunut lukuisiin kunnallisiin lauta- ja johtokuntiin, mm. Kuusankosken kansakoulun johtokuntaan yhtäjaksoisesti 30 vuotta, toiminut vaalilautakuntien puheenjohtajana ja erilaisissa edustustehtävissä. Työväen järjestötoiminnassa hän on ollut mukana yli 40 vuotta.

UUNO VALTO

putkiseppä Kymin korjauspajalta tulee 6. 1. olleeksi 45 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Iitissä 16. 10. 1901. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1917. Putkiseppäksi Kymin korjauspajalle hän siirtyi v. 1921.

Lauri Lahtinen

Uuno Valto

VIKTOR KAUPPI

rahtitarkastaja Voikkaan konttorista tulee 10. 2. olleeksi 45 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt 27. 7. 1899 Valkealassa. Käytyään Kotkan kauppakoulun hän tuli v. 1917 kirjuriksi Voikkaan ulkotyöosastolle, mistä seuraavana vuonna siirtyi varastoon. Suoritettuaan kauppaopiston kurssin hän tuli v. 1921 uudelleen yhtiöön Voikkaan varaston hoitajaksi. Rahtitarkastajana hän on ollut v:sta 1952 lähtien.

PAULI TUOMINEN

ohjaamopäivystäjä Kymin sähköosastolta tulee 22. 1. olleeksi 40 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Valkealassa 21. 9. 1907. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1924 oppilaaksi Kymin korjauspajalle, josta v. 1929 siirtyi Kymin höyryosastolle toimien ensin lämmittäjänä ja v:sta 1934 lähtien höyryturpiinin hoitajana. V. 1941 hän siirtyi Kymin korjauspajalle viilaajaksi. V. 1942 hän siirtyi takaisin höyryosastolle entiseen ammattiinsa. V. 1946 hän tuli sähköosaston palvelukseen Keltin voimalaitokselle. Kun saman vuoden syksyllä otettiin Kuusaan vesivoimalaitoksen ensimmäinen turpiini käyttöön, hän siirtyi sinne ohjaamopäivystäjäksi.

ARTTURI AHO

maalari Voikkaan rakennusosastolta tulee 23. 1. olleeksi 40 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Petäjävedellä 9. 7. 1905. Yhtiön palvelukseen Voikkaan koskityömaalle hän tuli v. 1920. Sieltä hän siirtyi maalariksi Voikkaan rakennusosastolle v. 1922.

EINO LUNDAHL

aarporaaja Kymin korjauspajalta tulee 26. 1. olleeksi 40 vuotta yhtiön palveluksessa.

RIKHARD LYYTIKÄINEN

peltiseppä talousosastolta tulee 27. 1. olleeksi 40 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Valkealassa 15. 4. 1900. Hän on työskennellyt kirvesmiehenä ja peltiseppänä rakennus- ja talousosastoilla.

JAAKKO RUTANEN

ohjaamopäivystäjä Kymin sähköosastolta tulee 29. 1. olleeksi 40 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Valkealassa 25. 11. 1905. Hän on toisen polven yhtiöläisiä. Käytyään kaksi vuotta ammattikoulua hän tuli v. 1922 Kymin selluloosatehtaan korjauspajalle oppilaaksi. Suoritettuaan asevelvollisuutensa

Viktor Kauppi

Pauli Tuominen

Artturi Aho

Rikhard Lyytikäinen

Jaakko Rutanen

Viljo Telkkinen

August Korpelainen

hän tuli v. 1927 viilaajaksi Kymin höyryosastolle, josta hän v. 1930 siirtyi talousosaston palvelukseen ammattikoulun lämmittäjäksi. V. 1934 hän tuli takaisin höyryosastolle höyryturpiininhoitajaksi. Hän on ollut sekä paperi- että selluloosatehtaan turpiinien hoitajana. V. 1943 hän siirtyi Kymin korjauspajalle viilaajaksi ja saman vuoden lopulla sähköosastolle silloin rakenteilla olevalle Kuusaan vesivoimalaitokselle koneasennustöihin. Voimalaitoksen valmistuttua hänet nimitettiin ohjaamopäivystäjäksi.

VILJO TELKKINEN

koneenhoitaja Kymin paperitehtaan Yankee-koneosastolta tulee 12. 2. olleeksi 40 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Iitissä 13. 9. 1907. Yhtiön palvelukseen Kymin paperitehtaalalle hän tuli v. 1923. Nykyiseen toimeensa hän siirtyi v. 1936.

AUGUST KORPELAINEN

voitelija Kymin paperitehtaalalta tulee 14. 2. olleeksi 40 vuotta yhtiön palveluksessa. Hän on syntynyt Mäntyharjussa 6. 1. 1900. Hän tuli yhtiön palvelukseen metsäosastolle v. 1917. Sen jälkeen hän työskenteli Kuusaan sahalla, Kymin paperitehtaalalla ja Kuusaan pa-

peritehtaalalla. V. 1946 hän tuli jälleen Kymin paperitehtaan palvelukseen leikkuukoneen käyttäjäksi. V:sta 1958 lähtien hän on hoitanut nykyistä tehtäväänsä.

Merkkipäiviä

KUUSANKOSKEN TEHTAAT

ARVID UTTI

kuoripuristimen hoitaja Voikkaan selluloosatehtaalalta täyttää 60 vuotta 26. 12. Hän on syntynyt Valkealassa ja tullut yhtiön palvelukseen v. 1927 Voikkaan ulkutyöosastolle, mistä v. 1943 siirtyi rakennusosastolle ja sieltä vielä samana vuonna hiomakivitehdas Sampoon. Sen jälkeen hän toimi lastaajana Voikkaan paperitehtaalalla n. 10 vuotta. Voikkaan selluloosatehtaalalla hän on työskennellyt v:sta 1960 lähtien.

VILJAM SUOJALEHTO

kirvesmies Kymin rakennusosastolta täyttää 60 vuotta 30. 12. Hän on syn-

tynyt Jämskessä maanviljelijän poikana. Ennen Kymin Osakeyhtiön palvelukseen tuloaan hän työskenteli vv. 1929—1944 Ensossa Enso-Gutzeit Osakeyhtiön palveluksessa. Tämän jälkeen hän toimi yksityisenä urakoitsijana erilaisilla rakennuksilla. Yhtiöimme palvelukseen hän tuli v. 1944 Voikkaan ulkutyöosastolle. Lyhyen poissaolon jälkeen hän tuli Kymin rakennusosastolle, missä edelleenkin työskentelee. Harrastuksista mainittakoon kuorolaulu. Kuusankosken kirkkokuoroon hän on kuulunut 15 vuotta.

EINO POKKI

kirvesmies Kymin rakennusosastolta täyttää 60 vuotta 4. 1. Hän on syntynyt Valkealassa. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1919 Voikkaan paperitehtaalalle ja tämän jälkeen hän työskenteli eri osastoilla Kymintehtaalalla ja Voikkaalla sekä Haukkasuoilla. Harrastuksista mainittakoon kalastus.

HEIKKI HUUSKONEN

mestari klooritehtaalalta täyttää 60 vuotta 10. 1. Hän on syntynyt Viitasaarella.

Viljam Suojalehto

Heikki Huuskonen

Vilho Huhtiniemi

Fabian Huvinen

Edit Hurmalainen

Toivo Ukkonen

Teuvo Oksanen

Yhtiömme palvelukseen hän tuli ensimmäisen kerran v. 1925 Kymin selluloosatehtaalte. V. 1939 hän siirtyi klooritehtaalte, missä hän nykyisin toimii kennomestarina. Hän on palvellut yhtiötä 36 vuotta. Hän toimi aikoinaan suojeluskuntatyössä ja osallistui molempiin sotiin. Hänen harrastuksiinsa kuuluu kalastus ja ennen kaikkea hän on innokas pallourheilun ystävä ja hänen kannustamaan on klooritehtaan joukkue yltänyt useihin pelivoittoihin.

VILHO HUHTINIEMI

voimalaitoksen päivystäjä Kymin sähköosastolta täyttää 60 vuotta 12. 1. Hän on syntynyt Luumäellä. Ensimmäisen kerran hän tuli yhtiön palvelukseen Kuusaan sahalle v. 1923 työskennellen siellä lyhyen aikaa. Seuraavan kerran hän tuli v. 1926 Kymin tallille ja siirtyi sieltä seuraavana vuonna lämmittäjäksi Kymin höyryosastolle. Talousosaston palvelukseen hän tuli v. 1933 pääkonttorin vahtimestariksi toimien tässä tehtävässä lähes 11 vuotta. V. 1944 hän siirtyi Kymin sähköosastolle nykyiseen toimieensa Kuusaan voimalaitoksen päivystäjäksi. Vapaa-ajan harrastuksista mainittakoon omakotitalon lisäksi harrastusurheilu.

OLLI LAHTINEN

kuparisepä Kymin korjauspajalta täyttää 60 vuotta 17. 1. Hän on ollut 42 vuotta yhtiön palveluksessa.

FABIAN HUVINEN

kirvesmies talousosastolta täyttää 60 vuotta 17. 1. Hän on syntynyt Heinolassa. Hän on työskennellyt kivityömiehenä ja kirvesmiehenä rakennus- ja talousosastoilla 37 vuotta. Hänen vapaa-ajan harrastuksensa ovat monipuolisia. Hän kuuluu rakennusammattiosastoon ja työväenyhdistykseen, on kirkkovaltuuston jäsen sekä kauppalan yleisten töiden lautakunnan jäsen. Lisäksi hän kuuluu Puhtiin ja kalastusseuraan.

EDIT HURMALAINEN

siivooja talousosastolta täyttää 60 vuotta 4. 2. Hän on syntynyt Valkealassa ja tullut yhtiön palvelukseen v. 1948.

MARTTA LAITINEN

aputyöntekijä Kymin rakennusosastolta täyttää 60 vuotta 4. 2. Hän on syntynyt Iitissä. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1925 selluloosatehtaalte. Muutaman vuoden poissaolon jälkeen hän tuli takai-

sin yhtiön palvelukseen. V:sta 1945 lähtien hän on työskennellyt Kymin rakennusosastolla.

TOIVO UKKONEN

konekorjaaja hiomakivitehdas Sammosta täyttää 50 vuotta 26. 12. Hän on syntynyt Hirvensalmella. 16-vuotiaana hän tuli yhtiön palvelukseen Verlan tehtaalte. Työskenneltyään välillä metsäosastolla ja Ojaselan kartanossa sekä suoritettuaan asevelvollisuutensa hän tuli v. 1938 työhön Verlan puuhiomolle. V. 1954 hän siirtyi Voikkaan rakennusosastolle ja sieltä v. 1961 Sampaan. Hän on harrastanut hiihtoa ja suunnistusta ja on Verlan Kirin perustajajäsen. Voikkalalla hän kuuluu Urheilu-Veikkojen johtokuntaan ja on hiihtojaoston puheenjohtaja. Hän on myös työosastonsa urheiluyhdistyksen. Verlan ja Voikkaan palokuntiin hän on kuulunut yli 15 vuotta. Muista harrastuksista mainittakoon puutyöt.

LAURI MAALI

lämmittäjä Voikkaan höyryosastolta täyttää 50 vuotta 8. 1. Hän on syntynyt Valkealassa ja tullut yhtiön palvelukseen v. 1930. Höyryosastolle hän

Erkki Suojalehto

Toivo Arminen

Niilo Laaksonen

Reino Fredriksson

Maija Hirvonen

Jaakko Palm

tuli 1945 ja toimii nykyisin l. lämmittäjänä. Hän on innokas hiihtäjä.

TEUVO OKSANEN

massankäsittelyosaston etumies Kymin paperitehtaalta täyttää 50 vuotta 11. 1. Hän on syntynyt Iittissä. Yhtiön palvelukseen Kymin sähköosastolle hän tuli v. 1933. Kymin paperitehtaalta hän siirtyi v. 1934. Nykyistä tehtäväänsä hän on hoitanut v:sta 1937 lähtien.

ERKKI SUOJALEHTO

kirvesmies Kymin rakennusosastolta täyttää 50 vuotta 23. 1. Hän on syntynyt Jämskessä maanviljelijän poikana. Yhtiön palvelukseen hän tuli v. 1947 Kymin rakennusosastolle, missä edelleenkin työskentelee. Harrastuksista mainittakoon musiikki ja urheiluammunta.

VÄINÖ RAITANEN

aputyömies Kymin rakennusosastolta täyttää 50 vuotta 26. 1. Hän on syntynyt Metsämaalla. Hän on työskennellyt Loimaan Sahalla ja Loimaan Nahka Oy:n palveluksessa. Yhtiön palvelukseen hän tuli elokuussa 1946 Haukkasuolle ja siirtyi sieltä v. 1962 Kymin rakennusosastolle. Lyhyen poissaolon jälkeen,

jolloin hän työskenteli Kouvolan Raken-tajilla, hän tuli takaisin Haukkasuolle työskennellen siellä kesän 1963. Elo-kuussa hän siirtyi Kymin rakennusosastolle.

TOIVO ARMINEN

päälämmittäjä Kymin höyryosastolta täyttää 50 vuotta 18. 2. Hän on syntynyt Jämskessä. Lämmittäjäuransa hän aloitti Enson sulfaattiselluloosatehtaalta. Yhtiömme palvelukseen hän tuli v. 1941 Kymin höyryosastolle lämmittäjäksi.

ANTTI LUKKA

järjestelijä Voikkaan korjauspajalta täyttää 50 vuotta 22. 2. Hän on syntynyt Antreassa ja tuli yhtiön palvelukseen v. 1933 Voikkaalle siirtyen v. 1947 korjauspajalle viilaajaksi. Työskenneltyään sen jälkeen varaosavaraos-ton hoitajana hän siirtyi v. 1962 korjaamon toimistoon järjestelijäksi. Voikkaan palokuntaan hän on kuulunut 18 vuotta. V:sta 1958 lähtien hän on toiminut palomestarina. Hän on Kuusankosken Lions-klubin ja Voikkaan Mieslaulun perustajajäsen. Aikaisemmin hän toimi myös Urheilu-Veikoissa mm. varapuheenjohtajana.

HÖGFORSIN TEHTAAT

NIILLO LAAKSONEN

puristamon ja kunnossapito-osaston työnjohtaja Salon tehtaalta täyttää 60 vuotta 27. 12. Hän on syntynyt Perniössä. Salon Valimon aloitettua tuotannollisen toimintansa hän tuli helmikuussa 1928 koneistuspuolen työnjohtajaksi ollen samalla osakkeenomistaja. Hän toimi mm. valurautaluistiventtiili-osaston työnjohtajana. Hän on toiminut tehtaan turvallisuuskomitean jäsenenä sen perustamisesta v:sta 1958 lähtien. Tuotantokomiteaan hän on kuulunut sekä työnantajan että toimihenkilöiden edustajana. Työnjohtajien peruskurssin hän suoritti v. 1957 ja VSS-johtajakurssin v. 1961. Työnjohtajien järjestötoiminta on erityisen lähellä häntä. Hän on kuulunut Suomen Työnjohtajien ja Teknillisten Toimihenkilöiden liiton liittovaltuustoon v:sta 1948. Hän on ollut perustamassa Salon ja ympäristön Työnjohtajayhdistystä, toimi aluksi sen rahastonhoitajana ja v:sta 1955 puheenjohtajana. Yksityisyrittäjien vakuutusyhtiön edustajana hän on toiminut v:sta 1936. Vapaa-aikansa hän viettää mielellään vesien äärellä kaloja 'narraten'.

Vilho Enqvist

Onni Hiltunen

Veikko Virta

Kaarlo Sjöholm

Veikko Rännilä

Sulo Lapinsalmi

REINO ISAKSSON

vahtimestari konttorista täyttää 60 vuotta 7. 1. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Pitkän työpäivänsä tehtaalla hän aloitti Nahkion voimalaitoksella v. 1919. Toimittuaan mm. radiaattori-, konepaja- ja viilaamo-osastoilla hän siirtyi v. 1930 konttorin vahtimestariksi. Hän on toiminut tehtaan palokunnassa parikymmentä vuotta.

AINO NYBERG

poraaja liesiosastolta täyttää 60 vuotta 28. 1. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Tehtaan työhön hän tuli v. 1923 rakennusosastolle, missä toimi yli kaksi vuotta. Oltuaan välillä poissa töistä hän palasi v. 1935 työhön niklaamoon, missä työskenteli pariinkin otteeseen. V. 1947 hän tuli vakituiseksi konepajalle poraajaksi ja työskentelee siellä edelleenkin.

REINO FREDRIKSSON

meislaaja puhdistamosta täyttää 60 vuotta 7. 2. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Työhön tehtaalle hän tuli v. 1916 valimoon. Oltuaan välillä muutaman vuoden työssä muualla hän palasi v. 1923 takaisin. Hän on toiminut rakennusosastolla ja massatehtaalla sekä v:sta 1926 lähtien puhdistamossa, missä edelleenkin toimii konemeistäjänä.

AUNE SJÖHOLM

siivooja virkamieskerholta täyttää 60 vuotta 15. 2. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Hän oli työssä valimon puhdistamossa vv. 1938—43. Tehtaan virkamieskerholle siivoojaksi hän tuli v. 1954.

MAIJA HIRVONEN

siivooja valimon pesulasta täyttää 60 vuotta 16. 2. Hän on syntynyt Impilahdella. Työhön tehtaalle hän tuli

v. 1945 konekaavaamoon. V. 1954 hän siirtyi sulaton kirjoihin toimien nykyisin siivoojana pesulassa.

VILJO HEVOSOJA

pakkaaja valukattilaosastolta täyttää 50 vuotta 6. 1. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Tehtaan työhön hän tuli liesiosastolle v. 1961. Pian hän kuitenkin siirtyi tavaroiden pakkaajaksi ensin pakkaamoon ja myöhemmin valukattilaosastolle.

JAAKKO PALM

hitsaaja Lahden tehtaalta täyttää 50 vuotta 18. 1. Hän on syntynyt Iitissä ja käynyt yhtiön ammattikoulun Kuusankoskella. Hän tuli ensimmäisen kerran yhtiön palvelukseen Kymin korjauspajalle v. 1936 ja muutti sieltä Lahteen v. 1939 silloisen toiminimen Putki ja Kone Oy:n palvelukseen hitsaajaksi. Oltuaan välillä viitisen vuotta muualla hän palasi takaisin v. 1955. Vapaa-aikojen harrastuksista on kalastus ylivoimaisesti ensimmäisellä sijalla.

VILHO ENQVIST

mallipuupeppä malliosastolta täyttää 50 vuotta 29. 1. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Tehtaan työhön hän tuli v. 1928. Hän on suorittanut pitkän ammattimiehen työpäivän tehtaan valutuotteiden puumallien valmistajana malliosastolla.

ONNI HILTUNEN

uuninhoitaja lämpökäsittelyosastolta täyttää 50 vuotta 4. 2. Hän on syntynyt Pielisjärvellä. Tehtaan työhön hän tuli v. 1962 lämpökäsittelyosaston uuninhoitajaksi.

EINO KYRÖLÄINEN

kaavaaja ammekaavaamosta täyttää 50 vuotta 14. 2. Hän on syntynyt Haus-

järvellä. Tehtaan palveluksessa hän oli kaavaajana vv. 1954—1956. V. 1962 hän palasi takaisin valimoon toimien nykyisin ammekaavaajana.

VEIKKO VIRTÄ

levyseppä kattilaosastolta täyttää 50 vuotta 16. 2. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Tehtaan työhön hän tuli v. 1927. Hän on toiminut levyradiaattori-, kattila- ja valukattilaosastoilla. Hän on ottanut osaa Karkkilan kauppalan kunnalliselämään. Hän on kuulunut v:sta 1946 alkaen kauppalanvaltuustoon ja toiminut kaksi vuotta sen varapuheenjohtajana. Hän on useiden kunnallisten lautakuntien jäsen. Merkittävän panoksen hän on antanut Karkkilan musiikkielämälle. Hän on ansiokkaasti ja tunnustetulla taidolla johtanut Karkkilan Työväen Soittokuntaa. Nykyisin hän toimii myös tehtaan orkesterin kapellimestarina. Taitavana musiikkimiehenä hän on sovittanut soittokunnalleen useita sävellyksiä. Hänen johtajakykyjään on käytetty hyväksi mm. työväen yleisillä musiikkijuhlilla.

KAARLO SJÖHOLM

kasaja kattilaosastolta täyttää 50 vuotta 20. 2. Hän on syntynyt Ul. Pyhäjärvellä. Tehtaan palvelukseen hän tuli v. 1927. Hän on toiminut maatalousosastolla, valimossa ja malliosastolla sekä v:sta 1954 lähtien kattilaosastolla kattilakasajana.

METSÄOSASTO

VEIKKO RÄNNILÄ

metsätöyryjohtaja täyttää 50 vuotta 2. 1. Kuhmoisten Harjunsalmella. Hän kuuluu vanhaan ja laajaan metsämiessukuun, jonka monet jäsenet ovat olleet metsäammattimiehen toimesta. Yhtiöm-

Kaarlo Kiljander

me palvelukseen hän tuli v. 1937. Osallistuttuaan molempiin sotiin hän on sen jälkeen menestyksellä hoitanut lähinnä Sydänmaan tilaa, josta ovat todistuksena monet kauniit taimikot ja nuoret metsät. Taitavana ammattimiehenä hän on luke-mattomat kerrat joutunut metsänmyy-jien pyynnöstä opastamaan heitä am-mattiasioissa. Taitavuudellaan ja ehdot-tomalla täsmällisyydellään hän on saa-vuttanut esimiestensä ja paikkakunta-laisten tinkimättömän luottamuksen.

SULO LAPINSALMI

piirityönjohtaja täyttää 50 vuotta 8. 1. syntymäpäivänsä Savitaipaleella. Hän tuli yhtiömme metsäosaston palvelukseen v. 1936 toimien työnjohtajana Keski-Suomen hoitoalueen Leivonmäen piirissä vuoden 1940 loppuun saakka. Osallis-tuttuaan talvisotaan, jossa hän haavoit-tui vaikeasti, hän kävi Nikkarilan metsä-koulun valmistuen metsäteknikoksi. Sen jälkeen hän tuli Kymen hoitoalueen Savi-taipaleen piirin piirityönjohtajaksi, jossa toimessa hän edelleenkin on. Hänen vä-littämässä hoidossaan on monta suurta yhtiömme omistamaa metsäaluetta. Näi-den metsien hakkuu- ja ajotavoitteiden edellyttämät suunnittelu- ja valvonta-työt kuuluvat hänen tehtäviinsä, samoin huolehtiminen niiden vaatimista laajois-ta metsänhoidollisista töistä, joista on-kin jo kauniita tuloksia nähtävissä. Li-säksi hän on erittäin menestyksellisesti hoitanut piirinsä tärkeää ostotoimintaa. Hänet tunnetaan uutterana ja rauhallise-na metsämiehenä, joka on luonut hyvät suhteet ympäristöönsä. Työssään hän on saavuttanut esimiestensä ja alaisten-sa täyden luottamuksen. Hänen vapaa-aikojensa harrastuksiin kuuluu ennen muita kalastus.

KAARLO KILJANDER

työnjohtaja Keiteleeltä täyttää 50 vuotta 28. 1. Yhtiön palvelukseen hän tuli

Aarne Tukiainen

v. 1942 Savon hoitoalueen Keiteleen pii-riin, missä edelleenkin toimii. Varsinaise-na tehtävänään hänellä on ollut yhtiön omissa metsissä suoritettavien hakkui-den, ajojen ja metsänhoitotöiden valvon-ta, mutta hän on osallistunut myös osto-metsissä suoritettaviin hankintatöihin. Toimensa ohella hän on joutunut hoi-tamaan myös monia yhteiskunnallisia luottamustehtäviä. Hän on kuulunut Keiteleen kunnan taksoitus- ja tutkija-lautakuntiin noin 10 vuoden ajan, Kum-munkylän kansakoulun johtokuntaan vv. 1952—55 ja Keiteleen kunnan tilintar-kastajana hän on ollut v:sta 1962 läh-tien. Asuinpaikkakunnallaan hänet tun-netaan vaatimattomana ja ahkerana metsien miehenä, joka nauttii esimies-tensä ja alaistensa luottamusta. Vapaa-ajan harrastuksena hänellä on metsäs-tyt.

HALLAN TEHTAAT

AULIS VALKONEN

särmääjä täyttää 60 vuotta 8. 1. Hän on syntynyt Kymissä. Ensimmäisen ker-ran hän tuli yhtiön palvelukseen sär-määjäksi sahalle v. 1928 palvelleen pie-niä poissaoloja lukuun ottamatta vuo-teen 1932. V. 1937 hän palasi entiseen työhönsä.

VÄINÖ SAAREKS

sahuri täyttää 60 vuotta 23. 1. Hän on syntynyt Luumäellä. Ensimmäisen kerran hän tuli yhtiön palvelukseen sahalle v. 1926. Oltuaan välillä kaksi kertaa lyhyen ajan pois hän on ollut v:sta 1932 lähtien yhtäjaksoisesti. Nykyiseen ty-öhönsä sahuriksi hän siirtyi v. 1935.

VIILJO JAAKKOLA

kuormaaja täyttää 60 vuotta 7. 2. Hän on syntynyt Kymissä. Ensimmäisen ker-ran hän tuli yhtiön palvelukseen v. 1928

rakennusosastolle. Vuoteen 1938 saakka hän työskenteli tehtaan palveluksessa ainoastaan kesäisin. V. 1939 hän tuli muurarin apulaiseksi rakennusosastolle, josta siirtyi nykyiseen työhönsä kuor-maajaksi sahalle helmikuussa v. 1963.

EINO BJÖRNMAN

tukkityömiehes täyttää 60 vuotta 14. 2. Hän on syntynyt Sysmässä. Ensimmäisen kerran hän tuli yhtiön palvelukseen v. 1919 telakalle. Nykyiseen työhönsä tukkityöosastolle hän siirtyi v. 1921.

OSKAR LEHTINEN

viilaaja täyttää 60 vuotta 15. 2. Hän on syntynyt Pyhtäällä. Hän on tullut yhtiön palvelukseen v. 1933 sekatoihin rakennusosastolle, josta siirtyi samana vuonna korjauspajalle sepän apulaiseksi. Nykyiseen työhönsä viilaajaksi hän siir-tyi v. 1940.

JUANKOSKEN TEHDAS

AARNE TUKIAINEN

kuorija täyttää 50 vuotta 27. 2. Hän on syntynyt Viipurissa. V. 1917 hän muutti vanhempiensa kanssa Juankos-kelle. Jo 15-vuotiaana hän oli kesän Juka-laivassa lämmittäjänä, joka siihen aikaan liikennöi Karjalankosken ja Kuopion välillä. Sittemmin hän oli työssä Karjalankosken satamassa ylösottajana, sahalla lämmittäjänä ja puuhiomossa pakkaajana. Vv. 1927—1932 hän oli Viipurissa Oy Starckjohannin rautakau-pan varastossa varastomiehenä. V. 1932 hän tuli takaisin tehtaan palvelukseen Karjalankosken satamaan satamatyö-mieheksi. Tämän jälkeen hän on työs-kennellyt mm. sahassa perä- ja apusahu-rina sekä lämmittäjänä, Siilinjärven va-rastolla lastaajana, laivassa koneenhoi-tajana ja v:sta 1942 alkaen rumpukuo-rimossa kuorijana. Vapaa-ajat ovat kulu-neet aikaisemmin kalastuksen ja nykyään oman kodin piirissä.

Manan majoille

Marraskuun 24. päivänä kuoli yllät-täen työmatkallaan 1. lämmittäjä Alek-santeri H i e t a m i e s Voikkaan höyry-osastolta. Hän oli syntynyt 12. 9. 1908 Ylämaalla ja tullut yhtiön palvelukseen v. 1935. Puolison ohella jäivät rehtiä miestä kaipaamaan työ-, urheilu- ja kalatoverit.

Kroonisesta keuhkokatarrista

Krooninen yskä ja keuhkokatarri ovat valittavan yleisiä Suomessa. Näitä ei-tuberkuloottisia keuhkosairauksia esiintyy melkein kymmenesosalla miehistä 40—60 ikävuoden välillä ja tauti näyttää yhä yleistyvän hyvää vauhtia.

Tauti alkaa vähäisin alkuoirein. On aamuyskää ja ysköksiä tulee jonkin verran. Näitä vaivojaan potilas vähättelee ja pitää niitä tupakaköhänä. Yleinen hengitysteiden infektioalttius on kuitenkin selvästi lisääntynyt ja syys- ja kevätlentsut kuuluvat asiaan jokavuotisin tapahtumina. Tilanne voi pysyä tällaisena monet vuodet. Potilas ja hänen lähiympäristönsä tottuvat tähän rykimiseen ja joka-aamuiseen kurkun selvittelyyn. Käydään varmuuden vuoksi keuhkojen pakollisissa pienoisoröntgenkuvauksissa. Jollei kuvissa todeta tubiin tai syöpään viittaavia keuhkomuutoksia, ei potilaalle ilmoiteta muista muutoksista mitään, ja hänen mielestään kaikki asiat ovat niin kuin ollakin pitää. Tupakkaa vedellään edelleen.

Sitten vähitellen yskä ja liman tulo lisääntyvät. Pienet keuhkoputket ahtautuvat ja niiden takaiset keuhkorakkulat laajentuvat ja täyttyvät sitkeällä limalla. Hapen saanti

ilmasta keuhkorakkuloiden kautta vereen huonontuu ja potilasta alkaa vaivata hengenahdistus. Ilma loppuu palkeista jo tasamaata reippaasti kävellessä. Keuhkot yrittävät korvata menetettyä pinta-alaa laajentumalla.

Koska bakteerit pesiytyvät helposti sairaisiin keuhkokudoksiin, muuttuvat yskökset vähitellen märkäisiksi ja pahanhajuisiksi. Vähäiset keuhkotulehdukset ovat tavallisia ja mikä tahansa lentu voi muuttua äkkiä pelottavaksi keuhkokuumeeksi. Tilanne on muuttunut nyt potilaalle vakavaksi, sillä keuhkojen reservit ovat loppuun käytetyt.

Keuhkojen verenkierron huonondesta johtuu myös sydämen oikean puoliskon ylikuormitus ja vähitellen koko sydämen sairastuminen. Veren huonosta happipitoisuudesta kärsii koko elimistö. Keuhkot eivät tuota happea tarpeeksi vereen eivätkä myöskään pysty luovuttamaan tarpeeksi hiilidioksidia pois. Potilas on sananmukaisesti kuin kala kuivalla maalla ilmaa haukkomassa. Hän on lopullisesti ja täysin työkyvytön. Tuhoutunutta keuhkokudosta ei voida korvata ja lääkehoitokin on kovin tehotonta.

Mistä krooninen keuhkokatarri eli bronkiitti johtuu? Syyt ovat monenlaisia. Voi olla vahva perinnöllinen taipumus sairastua keuhkosairauksiin. Keuhkokuumeet ja -tuberkuloosi sekä muut tulehdukset keuhkossa eivät parane jättämättä

jälkiä hengityselimiin. Krooniset nenän ja poskionteloiden tulehdukset sekä erilaiset epämuodostumat hengitysteissä muuttavat olosuhteita epäedulliseen suuntaan. Tärkeimpänä syynä kroonisen bronkiitin syntyyn pidän kuitenkin jatkuvaa tupakoimista, joka päivästä päivään ja vuodesta vuoteen jatkuvana hännää alituisesti keuhkojen kudoksia.

Nykyään puhutaan ja kirjoitetaan paljon tupakan osuudesta keuhkosyöpään. Tutkijain enemmistö kallistuu siihen suuntaan, että suur-
tupakoitsija on todella syöpävaarassa, jos polttamista on jatkunut yli 20—25 vuotta. Sen sijaan julkaitaan aivan liian vähän tietoja kroonisesta bronkiitista, kroonisesta yskästä, keuhkojen laajennuksesta, hengenahdistuksesta sekä verenkiertoelimien ränsistymisestä, jotka uhkaavat jokaista tupakkamiestä ja naista ennen pitkää. On syytä korostaa, että mitään ns. tupakkayskää ei ole olemassa, vaan yskä johtuu ärsytyksestä ja tulehduksesta hengitysteissä. Jokainen viikkokausia jatkunut köhiminen vaatii keuhkojen perusteellisen tutkimuksen ja samalla köhijän on viisasta neuvotella lääkärin kanssa tupakointitavoistaan.

Pian on edessä vuoden vaihte. Useimmilla on silloin tapana antaa hyviä lupauksia itselleen alkavaa vuotta varten. Muistakaamme silloin lupauksissa myös omaa terveytämme.

Urheilukauden päättäjisiä

Kuusankosken tehtailla vietettiin lokakuun lopussa kesäurheilukauden päättäjisiä. Juhlat kokosivat sekä Kymintehtaalla että Voikkaalla jäl-

leen salintäyteisen yleisömäärän. Juhlissa jaettiin kesäkauden kilpailujen ja harrastuskilpailujen palkinnot. Tervetuliaispuheen piti Kymintehtaalla tuomari Lasse Mäkelä (kuva oikealla) ja juhlien muusta

vaihtelevasta ohjelmasta vastasi Sirkiän yhtye Helsingistä. Kymintehtaan 10-vuotismerkin saaneita harrastusurheilijoita kuvassa vasemmalla.

900 osanottajaa syksyn liikenneopastustilaisuuksissa

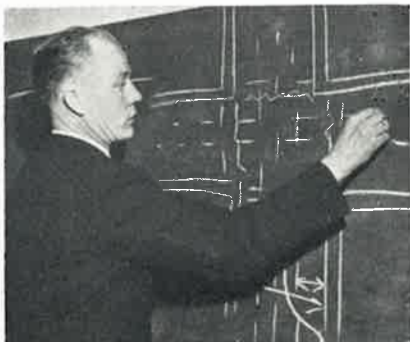
Kuusankosken tehtaiden työosastoilla on tämän syksyn aikana jatkettu liikenneopastustilaisuuksien järjestämistä aikaisemmin saatujen hyvien kokemusten perusteella. Tilaisuuksia on pidetty kaikkiaan 15 ja seuraavat osastot ovat olleet vuorossa: Kymintehtaalla pääkonttori, klooritehdas, korjauspaja, höyryosasto, sähköosasto ja rakennusosasto; Voikkaalla paperitehdas ja

puuhiomo, höyryosasto ja rakennusosasto. Lisäksi on valistettu myös verilalaisia ja haukkasuolaisia. Yhteensä on tilaisuuksiin osallistunut n. 900 yhtiöläistä.

Luennoitsijana on toiminut autokoulun johtaja E. Korander, joka on pitänyt luennon yleisistä liikennekysymyksistä ja selvitelty havainnollisesti paikallisia liikennepulmia. Valistusta ei ole jaettu vain autoilijoille, vaan erityisen tervetullutta se on ollut mopoilijoille, joiden ei tarvitse suorittaa ajokorttia. Ei myöskään ole unohdettu jalankulki-

jaa, jolta niin ikään vaaditaan liikennemääräysten tuntemusta. Lisäksi oli ohjelmassa liikenneaiheinen elokuva ja kahvitarjoilu. Yleisön puolelta esitettiin toivomus, että vastakin järjestettäisiin samanlaisia valistustilaisuuksia.

Tilaisuuksien luennoitsija autokoulun johtaja E. Korander. Tarkkaavaista kuulijakuntaa Voikkaan keskusruokalassa paperitehtaan ja puuhiomon henkilökunnalle järjestetyssä tilaisuudessa.

Toimituksen tuolilta

Kun joutuu käymään yhtiömme tehtailla eri puolilla Suomea, niin rikastuupa samalla kuva tästä armaasta isänmaasta ja kansasta. Kaikkilla noilla tehdasseuduilla on oma viehätysvoimansa, omat persoonalliset piirteensä. Juantehtaalla ottaa tulijan vastaan ystävällinen ruukkikylä, tuhlailevan kaunis luonto ja huumorpitoista savvoo huastavat immeet. Hallassa meren äärellä kohtaat sahayhdyskunnan, joka on kuin oma valtakuntansa. Karkkila on vahvojen rautakourien kauppala. Työn äänet kantautuvat hieman salaperäisenä kohinana ja jyskytyksenä tehdaslaaksosta. Itse virkeätä pientä kauppala hallitsee puinen ristikirko, kylän kaunistus ja koristus. Jos taasen tahdot saada syntymään sellaisen mielikuvan, että siirtyisit ajassa vuosikymmeniä taaksepäin, niin matkusta Verlaan tai Kissakoskelle. Siellä rauha ja hyvänolon tunne valtaa mielesi.

Kaupunkiteollisuuden laita on luonnollisesti toisin. Esimerkiksi Lahti on suomalaisen mittapuun

mukaan suuri kaupunki, joka elää voimansa tunnossa ja saa myös paljon toimeksi. Siellä Högforsin paikallinen tehdas hukkuu toisten joukkoon. Sen sijaan naapurikaupungissa Heinolassa se on ottamassa tulijaa vastaan kaupunkiin tultaessa. Tämä nopeasti kasvanut tehdas on osaltaan ollut muuttamassa ennen hiljaiseloaan viettänyttä Heinolaa teollisuuskaupungiksi. Heinolassa on tapahtunut juuri niin, millaisesta monet paikkakunnat nykyisin uneksivat: pitäisi saada tehtaita, jotta paikkakunnan verenkäynti vilkastuisi ja jotta raha alkaisi pyöriä. Heinolassa tämä teollistuminen on tapahtunut varsin luontevasti. Tehtaat ovat sopeutuneet hyvin tähän luonnonkauniiseen maisemaan ja pienen sisämaan kaupungin herttaiset piirteet eivät ole ainakaan vielä kokonaan hävinneet.

Likipitäen samanlainen matka kuin Kuusankoskelta Juankoskelle on täältä myös Saloon. Suunta on vain pohjoisen sijasta länteen. Mutta onpa vaikutelmienkin välillä eroa. Kun savolaiset ahtavat puheeseensa kukkurakaupalla vokaaleja, tekevät salolaiset taasen puheensa herkulliseksi konsonanttien avulla. Mitä puheparren hauskuuteen tulee, on tulos kummassakin tapauksessa

täysosuma, vaikka keinot ovat erilaiset.

Salon kaupunkia me olemme tässä numerossa hieman esitelleekin, kertoneet, kuinka siellä menneisyys ja nykypäivä sulassa sovussa kohtaavat toisensa. Hyvin tuntuu teollisuus kotiutuvan ja voimistuvan salolaisessa maaperässä. Ei näy aina pitävän paikkaansa, että tulisi rakentaa kalliolle, sillä Salossa rakennetaan paksun savikerroksen päälle. Mutta tämä rakentajan mielestä vakava epäkohta tuo erään hyvänkin puolen tullessaan. Se hylitsee yltiöpäistä pyrkimystä rakentaa maaseutukaupunkiin miljoonakaupunkien malliin pilvenpiirtäjiä ja siten kaupunkikuva pysyy miellyttävänä ja rauhallisena, tekisi mieli sanoa aitona.

Jääköön tämä pääkallonpaikka Kuusankoski tällä kertaa rauhaan. Siitä tulee muutenkin tämän lehden palstoilla muihin tehdaspaikkakuntiin verrattuna höpistyä liikaa. Ja varmaan näkövinkkelimme pyrkii olemaan liian ahdas. Jotkut seikat näkee liian selvään ja jotkut paikkakuntasokeuden takia jäävät kokonaan huomaamatta. Olisikin mukavaa, kun joku toisen paikkakunnan yhtiöläinen kertoilisi Kuusankoskelta joskus vaikutelmiaan.

T u o m o

